

JAVNI ZAVOD KNJIŽNICA LAŠKO

Alenka Ulaga

**STRATEŠKO IN LETNO NAČRTOVANJE DELA
KNJIŽNICE LAŠKO: IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO
STRATEŠKEGA NAČRTA 2025–2030**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Laško, 2025

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Alenka ULAGA

Naslov pisne naloge: Strateško in letno načrtovanje dela Knjižnice Laško: izhodišča za pripravo strateškega načrta 2025–2030

Kraj: Laško

Leto: 2025

Št. strani: 72

Št. slik: 15

Št. preglednic: 8

Št. prilog: 6

Št. strani prilog: 15

Št. referenc: 26

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Javni zavod Knjižnica Laško
Mentor v času strokovnega usposabljanja: Matej Jazbinšek, Javni zavod Knjižnica Laško

UDK: 027:005.521(497.4Laško)"2025/2030"(043)(0.034.2)

Ključne besede: splošne knjižnice, javni zavodi, lokalno okolje, strateško načrtovanje, strateški načrt, analiza notranjega delovanja, Brysonov model

Izvleček

Knjižnica Laško ima opredeljeno poslanstvo in vizijo razvoja, za doseganje te vizije pa je potreben strateški načrt. Zadnji strateški načrt knjižnice je bil sprejet decembra 2015 za obdobje 2014–2019. Ob njegovem pregledu lahko ugotovimo, da pri pripravi dokumenta niso bile v celoti upoštevane vse značilnosti sodobnega strateškega načrtovanja. Z opravljeno raziskavo smo zato želeli prispevati k uspešnejši pripravi novega strateškega in letnih načrtov Knjižnice Laško v naslednjem obdobju. Njen osnovni namen je bil priprava izhodišč za strateški načrt 2025–2030.

Cilj raziskave je bil ugotoviti prednosti in slabosti sedanjega stanja, kar bo lahko Knjižnici Laško v pomoč pri oblikovanju strateških usmeritev in dejavnosti v naslednjem strateškem obdobju. Raziskovalne podatke smo pridobili s pomočjo analize nekaterih segmentov delovanja knjižnice oziroma z analizo njenega notranjega okolja, ki je nujno potrebna za pripravo strateškega načrta. Predmet analize so bili: prostori in lokacija, knjižnična zbirka, knjižnične storitve, osebje knjižnice in partnerji knjižnice. Uporabili smo tudi metodo pisne ankete in metodo delno strukturiranega intervjuja. Udeleženci ankete so bili uporabniki Knjižnice Laško, udeleženci intervjuja pa njeni zaposleni. Ugotovili smo, da Knjižnica Laško dobro izpolnjuje svojo vlogo v lokalnem okolju, da je primerno dostopna večini uporabnikov in ponuja dovolj različnih oblik storitev, njeni zaposleni pa imajo ustrezen odnos do uporabnikov. Delovanje Knjižnice Laško je dobro, v slovenskem okolju pa povprečno ali nadpovprečno.

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem direktorju in mentorju Mateju Jazbinšku za vodstvo in pomoč pri raziskovanju in pisanju naloge. Hvala za strokovne nasvete, usmerjanje, podporo, lektoriranje, spodbudne besede in potrpežljivost v času pisanja naloge. Prav tako se zahvaljujem vsem sodelavkam, ki so mi stale ob strani, me spodbujale in nadomeščale pri delu. Hvala vsem zaposlenim, da so bili pripravljeni sodelovati v raziskavi. Hvala tudi uporabnikom, ki so izpolnili anketni vprašalnik in s tem prispevali k boljšemu strateškemu načrtovanju Knjižnice Laško.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	1
2 KNJIŽNIČNA DEJAVNOST KOT JAVNA SLUŽBA	2
3 JAVNI ZAVOD KNJIŽNICA LAŠKO	3
4 KNJIŽNICA IN LOKALNO OKOLJE	4
5 VODENJE IN NAČRTOVANJE V NEPROFITNIH ORGANIZACIJAH	6
6 PROCES STRATEŠKEGA NAČRTOVANJA V JAVNEM ZAVODU – KNJIŽNICI.....	8
6.1 NAMEN IN PROCES STRATEŠKEGA NAČRTOVANJA	8
6.2 MODEL STRATEŠKEGA NAČRTOVANJA.....	9
7 RAZISKAVA.....	12
7.1 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE	12
7.2 RAZISKOVALNE HIPOTEZE.....	13
7.3 METODOLOGIJA IN METODE.....	13
7.4 REZULTATI ANALIZE NOTRANJEGA OKOLJA KNJIŽNICE LAŠKO	15
7.4.1 Primernost prostorov in dostopnost lokacij knjižnice	15
7.4.2 Ustreznost knjižnične zbirke	18
7.4.3 Uresničevanje knjižničnih vlog in poslanstva v lokalnem okolju	20
7.4.4 Osebjstvo knjižnice	21
7.4.5 Uporaba knjižnice	22
7.4.6 Partnerji knjižnice in drugi potencialno sodelujoči	24
7.5 REZULTATI ANKETE.....	25
7.6 REZULTATI INTERVJUJA	36
7.6.1 Prednosti knjižnice	36
7.6.2 Omejitve in slabosti knjižnice	37
7.6.3 Predlogi za izboljšave.....	38
7.6.4 Grožnje in izzivi	39
7.6.5 Sodelovanje med zaposlenimi in komunikacija z vodstvom.....	40
7.6.6 Usposobljenost in strokovnost zaposlenih ter izboljšave na tem področju	41
7.6.7 Predlogi za izboljšanje delovnih pogojev in zadovoljstva zaposlenih	42
7.6.8 Tehnološka opremljenost knjižnice in uporaba tehnologije	42
7.6.9 Izboljšanje delovanja knjižnice	43
8 RAZPRAVA	44
9 ZAKLJUČEK.....	47
10 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA.....	50

KAZALO SLIK

Slika 1: Struktura anketirancev glede na spol	26
Slika 2: Struktura anketirancev glede na starost	26
Slika 3: Struktura anketirancev glede na izobrazbo	26
Slika 4: Struktura anketirancev glede na status.....	27
Slika 5: Članstvo v Knjižnici Laško.....	27
Slika 6: Obiskovanje enot Knjižnice Laško	28
Slika 7: Pogostost obiska knjižnice	28
Slika 8: Najpogostejši čas obiska knjižnice	29
Slika 9: Namen obiska knjižnice	29
Slika 10: Kombiniranje obiska knjižnice z drugo dejavnostjo	30
Slika 11: Iskanje ali rezervacija gradiva.....	31
Slika 12: Knjižnične vloge	32
Slika 13: Zadovoljstvo z e-storitvami in e-ponudbo	34
Slika 14: Zadovoljstvo z delom zaposlenih.....	34
Slika 15: Dodatne storitve v knjižnici	35

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Knjižnična zbirka Knjižnice Laško (inventarne enote na dan 31. 12. 2024) (Vir: Knjižnica Laško, 2025)	18
Preglednica 2: Nakup knjižničnega gradiva vseh enot Knjižnice Laško v letih 2014, 2019, 2020 in 2024 (Vir: Knjižnica Laško, 2015, 2020, 2021, 2025).....	19
Preglednica 3: Prirast in odpis gradiva v letih 2014, 2019, 2020 in 2024 (Vir: Knjižnica Laško, 2015, 2020, 2021, 2025)	19
Preglednica 4: Število aktivnih članov v letih 2014, 2019, 2020, 2024 in delež prebivalcev, ki so člani knjižnice (Vir: Knjižnica Laško, 2015, 2020, 2021, 2025).....	22
Preglednica 5: Število izposoj knjižničnega gradiva na dom v letih 2014, 2019, 2020 in 2024 (Vir: Knjižnica Laško, 2015, 2020, 2021, 2025)	23
Preglednica 6: Število obiskov zaradi izposoje na dom v letih 2014, 2019, 2020 in 2024 (Vir: Knjižnica Laško, 2015, 2020, 2021, 2025)	23
Preglednica 7: Število prireditvev za otroke in odrasle ter število obiskov prireditvev za otroke in odrasle v letih 2014, 2019, 2020 in 2024 (Vir: Knjižnica Laško, 2015, 2020, 2021, 2025).....	23
Preglednica 8: Število obiskov spletne strani v letih 2014, 2019, 2020 in 2024 (Vir: Knjižnica Laško, 2015, 2020, 2021, 2025).....	24

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Anketni vprašalnik.....	a
Priloga 2: Okvirna vprašanja za intervju z zaposlenimi v knjižnici	h
Priloga 3: Pogostost uporabe knjižničnih storitev	i
Priloga 4: Zadovoljstvo s storitvami knjižnice.....	j
Priloga 5: Pomembnost knjižničnih vlog v skupnosti	k
Priloga 6: Dobesedno navedeni odgovori anketirancev na odprto vprašanje.....	l

1 UVOD

Javni zavod Knjižnica Laško je splošna javna knjižnica, namenjena izobraževanju, informiranju, dvigu bralne kulture in kulture sploh ter kvalitetnemu preživljanju prostega časa občanov občin Laško in Radeče.

Skrb za širjenje in dvig bralne kulture in bralne pismenosti je temeljno poslanstvo splošnih knjižnic. So pa tudi izobraževalne, informacijske, kulturne, prav tako pa družabne in prostočasne ustanove. Poleg gradiva ponujajo pisano paleto dogodkov, s katerimi omogočajo vseživljenjsko izobraževanje, ustvarjanje, razvedrilo in druženje, trudijo se premagovati razlike med prebivalci, okrepiti dialog in demokracijo ter poskrbeti za ohranjanje lokalne kulturne identitete skozi svoje domoznanske dejavnosti (Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027, 2022). Knjižnica Laško se trudi odzivati na spremembe v lokalnem okolju, da bi občanom različnih starosti nudila sodobne knjižnične storitve.

Knjižnica ima opredeljeno poslanstvo in vizijo lastnega razvoja, za doseganje te vizije pa potrebuje strateški načrt. Za večjo uspešnost in učinkovitost razvijanja vseh vlog, ki jih ima splošna knjižnica v lokalnem okolju in širše, mora namreč poskrbeti z rednim načrtovanjem svojega dela ter z natančnim definiranjem ciljev, ki jih želi doseči. Splošna knjižnica mora biti proaktivna pri izpolnjevanju svojega poslanstva, da pri tem unikatno oblikuje svoj program dela glede na knjižnične vloge. Proaktivnost pomeni, da se knjižnica ne samo odziva na spremembe, ampak jih sproža ali predvideva in to predvidevanje vključi v svoje strateško ali letno načrtovanje. Zadnji strateški načrt Knjižnice Laško je bil sprejet decembra 2015 za obdobje 2014–2019 (Knjižnica Laško, 2015b). Knjižnica Laško je v pripravi na obravnavo in sprejetje novega strateškega načrta knjižnice za obdobje 2025–2030. Strateško načrtovanje je praviloma daljši proces, v katerega so vključeni različni deležniki. Za pripravo dobrega strateškega načrta je treba opraviti analizo lokalne skupnosti. Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027 (2022, str. 21) zagovarja »spremljanje in proaktivno prilagajanje potrebam in trendom v okolju«. Ker so knjižnične storitve namenjene uporabnikom lokalne skupnosti, je ugotavljanje njihovih potreb bistvenega pomena za strateško načrtovanje in sprejemanje odločitev.

V nalogi predstavljamo Javni zavod Knjižnica Laško, njegovo delovanje in vpetost v lokalno skupnost. Predstavljamo proces strateškega načrtovanja v javnih zavodih, organizacijsko kulturo, vodenje in načrtovanje, strateško načrtovanje ter Brysonov model strateškega načrtovanja. Pišemo o povezanosti letnega načrtovanja s strateškim načrtom in poskušamo opredeliti letni načrt kot akcijski načrt strateškega načrta.

Z raziskavo želimo prispevati k uspešnejši pripravi novega strateškega načrta in letnih načrtov Knjižnice Laško v naslednjem obdobju. Ugotoviti želimo, ali je Knjižnica Laško primerno dostopna vsem uporabnikom, ali imajo zaposleni ustrezen odnos do uporabnikov, ali Knjižnica Laško ponuja dovolj različnih oblik storitev in ali Knjižnica Laško dobro izpolnjuje svojo vlogo v lokalnem okolju. Ugotoviti želimo prednosti in slabosti sedanjega stanja, kar bo v pomoč nadaljnjim usmeritvam Knjižnice Laško v naslednjem strateškem obdobju.

2 KNJIŽNIČNA DEJAVNOST KOT JAVNA SLUŽBA

V Resoluciji o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 (ReNPK24–31, 2024) je knjižnična dejavnost opredeljena kot eno izmed področij kulture, na katerih so zagotovljene javne kulturne dobrine. Na podlagi dosedanjega razvoja in mednarodnih smernic so v dokumentu prav tako opredeljene ključne strateške usmeritve knjižničnega področja. Knjižnice s svojim delovanjem spadajo med institucije, ki zagotavljajo dostopnost pisne, kulturne in znanstvene dediščine. So pomembno mesto srečevanja skupnosti, delujejo medgeneracijsko, spodbujajo vseživljenjsko učenje in so kot kulturno-izobraževalna središča podpora formalnemu izobraževanju. Postale so stičišča raznovrstnih znanj, skrbijo za informacijsko in medijsko pismenost, krepijo bralno kulturo in kritično mišljenje. Vse bolj se krepi vloga knjižnic kot kulturno-izobraževalnih ter ustvarjalnih središč in aktivnih deležnikov v družbenem okolju, ki prebivalcem pomagajo do kakovostnejšega življenja. Podpirajo širitev inovativnih skupnostnih rešitev za k uporabniku usmerjene storitve, predvsem v povezavi s sodobnimi tehnologijami (ReNPK24–31, 2024).

Po Zakonu o knjižničarstvu (ZKnj-1, 2001) knjižnična dejavnost kot javna služba zajema: zbiranje, obdelavo, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva; zagotavljanje dostopnosti do gradiva in e-publikacij; izdelovanje katalogov, podatkovnih zbirk in drugih informacijskih virov; posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih storitev; sodelovanje v

medknjižnični izposoji in posredovanju informacij; pridobivanje in izobraževanje uporabnikov ter informacijsko opismenjevanje. Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1, 2001) v 16. členu natančneje določa še druge naloge splošnih knjižnic. Gre za sodelovanje knjižnic v vseživljenjskem izobraževanju občanov; zbiranje, obdelavo, varovanje in posredovanje domoznanskih gradiv; zagotavljanje dostopnosti gradiv javnih oblasti; organiziranje posebnih oblik dejavnosti za spodbujanje bralne kulture; organiziranje prireditev, povezanih s knjižnično dejavnostjo, ter zagotavljanje storitev za prebivalce s posebnimi potrebami (ZKnj-1, 2001).

3 JAVNI ZAVOD KNJIŽNICA LAŠKO

Javni zavodi izvajajo svoje dejavnosti na način javne službe na področju kulture ter skrbijo za trajno in nemoteno zagotavljanje javnih kulturnih dobrin. Delujejo na državni, regionalni, medobčinski in občinski ravni. Splošni okvir delovanja javnih zavodov določata Zakon o zavodih (ZZ, 1991) in Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK, 2002). Zakon o zavodih (ZZ, 1991) opredeljuje zavod kot organizacijo, katere cilj ni pridobivanje dobička. Ustanovljena je za opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja, znanosti, kulture, športa, zdravstva, socialnega, otroškega in invalidskega varstva, socialnega zavarovanja ali drugih dejavnosti. Za opravljanje javnih služb javni zavod ustanovi republika, občina ali druge pooblaščen osebe.

Javni zavod Knjižnica Laško je osrednja knjižnica, ki izvaja javno službo na območju občin Laško in Radeče (Odlok o ustanovitvi Knjižnice Laško, 2020). Je splošna knjižnica in aktivno sodeluje v mreži slovenskih knjižnic. Sedež zavoda je osrednja knjižnica v Laškem, kjer se opravljajo vsa organizacijska, vodstvena, pravna, upravna, finančna in večinoma tudi interna strokovna dela za celotno mrežo knjižnice, vključno z nabavo in obdelavo knjižničnega gradiva (Jazbinšek in Kovačič, 2014, str. 32). V njeno mrežo spadajo še krajevni knjižnici v Radečah in Rimskih Toplicah, postajališča premične zbirke oziroma izposojevališča v Jurkloštru, Zidanem Mostu in Šentrupertu ter Posavska potujoča knjižnica (PPK).

Osrednja knjižnica v Laškem se nahaja v starem mestnem jedru, v okrog 500 let starem Weichselbergerjevem dvorcu. Lepo obnovljena hiša z dolgo zgodovino je dom knjižnične dejavnosti v Laškem že dobra štiri desetletja, od zadnje adaptacije leta 2005 v treh etažah

(Jazbinšek in Kovačič, 2014, str. 32). Knjižnica Laško, kot ena izmed 58 slovenskih splošnih knjižnic, je s svojimi dejavnostmi in storitvami namenjena vsem občanom občin Laško in Radeče, ki imata skupaj okoli 17.000 prebivalcev. Svojim uporabnikom omogoča vseživljenjsko izobraževanje ter izboljšuje njihovo bralno, informacijsko, kulturno in druge vrste pismenosti. Z mrežo krajevnih knjižnic in izposojevališč, s sodelovanji v krajih in z raznovrstnimi storitvami si prizadeva biti v svojih okoljih čim bolj dostopna, širiti kulturna obzorja ter krepiti lokalno domoznansko zavest. Skupaj s kompetentnimi zaposlenimi skrbno načrtuje svojo knjižnično zbirko in bogato, kakovostno prireditveno in domoznansko dejavnost ter se z najrazličnejšimi storitvami odziva na potrebe svojega okolja. Je povezovalni element lokalne skupnosti, prostor druženj in srečevanj, vzpodbuja osebno ustvarjalnost, izmenjevanje znanj, stališč in življenjskih izkušenj občanov (Knjižnica Laško, 2015a, str. 8).

4 KNJIŽNICA IN LOKALNO OKOLJE

Splošne knjižnice so pomembne institucije v lokalnih skupnostih in središčih, saj z ustvarjanjem kulturnega, izobraževalnega in socialnega kapitala posameznikom omogočajo pogoje za njihov razvoj in aktivno vključevanje v družbo. Že Pirjevec (1940, str. 56) je zapisal, da »moderni knjižničar mora upoštevati krajevne razmere«, zato velja, da knjižnična vloga izhaja iz poslanstva knjižnice in se konkretizira glede na potrebe lokalne skupnosti. S svojo vključenostjo v lokalno skupnost knjižnice prebivalcem omogočajo pridobivanje novih znanj, spretnosti in veščin. Skrbijo tako za podporo prebivalcem pri uspešnem obvladovanju različnih situacij in tako za večjo kakovost njihovega življenja, za vključenost v lokalno skupnost in za uresničevanje pravic (državlanskih, socialnih, potrošniških itn.), kakor tudi za podporo pri uresničevanju ciljev organizacij v lokalni skupnosti. Povezovalna vloga knjižnice se kaže v izboru knjižničnega gradiva, odnosu osebja, prostorih in sodelovanju z drugimi institucijami. Knjižnica pridobiva ugled v lokalnem okolju – in ga povečuje – tudi s kakovostno prireditveno dejavnostjo in raznovrstnimi knjižničnimi storitvami za vse generacije. Vedno večji poudarek je na organizaciji prireditev, ki utrjujejo vlogo knjižnice kot središča družabnega in kulturnega življenja ter ciljno povezujejo prebivalce (Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, 2019). Knjižnica si s ciljnim delovanjem prizadeva prispevati k uresničevanju vizije lokalne skupnosti.

Strateško načrtovanje je praviloma daljši proces, v katerega so vključeni različni deležniki. Vsebinska podlaga za strateško načrtovanje splošne knjižnice sta Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 (2024) in Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027 (2022), ki gradi strategijo razvoja slovenskih knjižnic na štirih osnovnih strateških področjih: izboljšanje lastne (svoje) organizacije, povezovanje v okolju, inovativne in proaktivne knjižnice v času sprememb ter trajnostni razvoj kot vodilo delovanja knjižnic (Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027, 2022; Akcijski načrt za uresničitev ciljev Strategije razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027, 2023).

Temeljni strateški dokument za področje kulture na lokalnem nivoju je Lokalni program kulture Občine Laško za obdobje 2022–2025 (Občina Laško, 2022), ki opredeljuje vizijo razvoja kulture v Občini Laško. Dokument pomembno opredeljuje tudi prioritete izvajanja knjižnične javne službe na območju lokalne skupnosti in umešča delovanje Knjižnice Laško v sodelovanju z drugimi javnimi zavodi na področju kulture. V dokumentu so kot pomembna strateška področja delovanja knjižnice izpostavljena: povečanje prostorov osrednje knjižnice v Laškem, ohranjanje doseženega nivoja in statistike knjižničnih dejavnosti oziroma storitev ter uvajanje novih – s poudarkom na področjih bralne in digitalne pismenosti ter domoznanstva, razvoj digitalne knjižnice, razvoj mreže Knjižnice Laško, sodelovanja v lokalnem okolju z željo ohranitev sodelovanj s številnimi ustanovami, društvi, posamezniki; nadgradnja sodelovanj s šolskimi knjižnicami in podružničnimi šolami ter razvoj novih partnerstev; sodelovanje s knjižnicami na območju in v slovenskem prostoru; promocija knjižnice z uvedbo novih načinov prenašanja informacij o delu knjižnice in njenih dejavnostih ter permanentno razvijanje učinkovitosti in kompetentnosti zaposlenih.

Za dobro strateško načrtovanje je pomembna komunikacija med deležniki ter vzpostavitev in vzdrževanje odnosov, kar je povzeto v primeru strateške izjave proaktivne knjižnice, ki bi se glasila: »Proaktivna knjižnica na osnovi navdihujoče organizacijske kulture in ugledne organizacijske identitete soupravlja dialog z deležniki, katerega rezultat so odlične knjižnične storitve, ki naslavljajo resnične dolgoročne potrebe njenih deležnikov bolje kot ostali.« (Ciber, 2023) Prav tako je v Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice (za obdobje 2018–2028) (2019) proaktivnost opredeljena kot načrtno in ciljno delovanje knjižnice glede na ugotovljene potrebe, ki vključuje vrednotenje rezultatov. To pomeni, da se knjižnica na spremembe ne samo odziva, ampak jih sproža ali predvideva in to predvidevanje vključi v

svoje letno ali strateško načrtovanje. Strokovna priporočila in standardi so zato v ospredje postavili knjižnične vloge, ki se oblikujejo prav na podlagi analize lokalnega okolja, torej na podlagi potreb uporabnikov. S tem se odmikamo od središčne vloge knjižnične zbirke in številčnih opredeljevanj ter v središče postavljamo uporabnika in kakovost.

Za pripravo dobrega strateškega načrta je treba opraviti analizo lokalne skupnosti. V strokovni literaturi najdemo različne pristope, eden izmed možnih je primer pristopa k analizi lokalne skupnosti avtorice Madziak (2007), ki je analizo zasnovala kot situacijsko analizo. Sestavljena je iz dveh korakov – prvi je zbiranje podatkov in drugi ovrednotenje zbranih informacij. Zbiranje podatkov je usmerjeno na šest različnih področij: profil delovanja knjižnice, mnenja uporabnikov knjižnice in prebivalcev, profil lokalne skupnosti, spremembe v lokalni skupnosti, pregled zunanjega okolja ter povezovanje skupnega razumevanja poslanstva knjižnice in organizacijskih vrednot, za katere se knjižnica zavzema in jih uresničuje. Navedena področja bi lahko bila podlaga za zbiranje podatkov, ki bi jih lahko ovrednotili in povzeli glede na dejavnosti, ki jih knjižnica izvaja dobro, in dejavnosti, ki bi jih lahko izboljšala; glede na dejavnike v zunanjem okolju, ki pomagajo knjižnici pri uresničevanju njenega poslanstva, in dejavnike, ki jo pri tem ovirajo; glede na dobre plasti skupnosti, ki jih knjižnica podpira, in značilnosti skupnosti, ki bi se jim še bolj posvetila (Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, 2019). Zaradi omejenosti s časom in predpisane dolžine pisne naloge smo se odločili za podrobnejši pregled dveh področij: profil delovanja knjižnice ter mnenja uporabnikov knjižnice in prebivalcev.

5 VODENJE IN NAČRTOVANJE V NEPROFITNIH ORGANIZACIJAH

Vodenje v neprofitnih organizacijah je močno zaznamovano s hitro spreminjajočim se okoljem. Strateško načrtovanje je prav zmožnost predvidevanja prihodnosti, temelječa na vsaj približno stabilnih razmerah. V ožjem pomenu besede je vodenje predvsem razmislek o prihodnosti in strateško odločanje v skladu s tem razmislekom. V osnovi vodenje ni povezano s konkretnim delom (proizvajanjem) in z razporejanjem kadrov po nalogah in zagotavljanjem sredstev, da lahko delajo (upravljanje), pa čeprav mora vodja kdaj narediti tudi kaj od tega (Cepin, 2016). Strateško načrtovanje ima več namenov (Bryson, 2011):

- pospeši strateško razmišljanje in vodenje, kar prinaša skrbnejše zbiranje informacij o zunanjem in notranjem okolju organizacije in interesih pomembnih udeležencev, na

- primer organizacijske smernice postanejo bolj jasne, iz strateškega plana so razvidne prioritete za akcijo,
- olajša sprejemanje odločitev – strateško načrtovanje osredotoča pozornost na ključne zadeve in izzive organizacije, hkrati vodstvu pomaga ugotoviti, kaj je treba storiti na teh področjih,
 - povečuje uspešnost in učinkovitost pri odzivanju na notranje in zunanje pritiske ter izboljšuje izvajanje dejavnosti organizacije,
 - s strateškim načrtovanjem veliko pridobijo ljudje, ki sodelujejo pri programu organizacije, če so njihove vloge in zadolžitve bolje opredeljene, hkrati prihaja do izraza tudi timsko delo ter znanje in izkušnje članov organizacije.

Poznamo različne vrste načrtovanja, od zelo kratkoročnega do zelo dolgoročnega. Cepin (2016) tako načrtovanje deli:

- po času (na dolgoročno, srednjeročno in kratkoročno),
- po obsegu (na primer na osebno, za določen oddelek, za določeno enoto, za celotno organizacijo, regionalno, nacionalno, mednarodno),
- po predmetu (na primer na načrtovanje projekta, dogodka, financ, odnosov z javnostjo) ali
- po drugih značilnostih (na primer na javno/tajno, okvirno/natančno, glavno/pomožno).

Če vzamemo za primer delitev načrtovanja po času, lahko rečemo, da se strateški načrt knjižnice običajno načrtuje (naj)dolgoročneje (na primer za pet let), medtem ko se srednjeročno na primer načrtuje letni načrt knjižnice (za dobo enega leta). Načrtovanje se izvaja tudi na različnih ravneh v strukturi organizacije, pri čemer ločimo dva tipa načrtovanja: od zgoraj navzdol in od spodaj navzgor. Pri načrtovanju od zgoraj navzdol višji menedžment postavi cilje in strategije, ki jih nižji menedžment potem uresničuje. Ravno obratno pa je pri načrtovanju od spodaj navzgor. Nižji menedžment postavi posamezne resorne cilje, jih preda višjemu menedžmentu, ta pa vse te resorne načrte uskladi in jih poveže v skupni načrt.

6 PROCES STRATEŠKEGA NAČRTOVANJA V JAVNEM ZAVODU – KNJIŽNICI

6.1 NAMEN IN PROCES STRATEŠKEGA NAČRTOVANJA

Pri načrtovanju strategije knjižnice se ves čas sprašujemo, kako lahko knjižnica s svojo dejavnostjo pripomore k zadovoljstvu posameznikov in celotne lokalne skupnosti. Načrtovanje izvajamo z namenom razmisleka (pregledom in analizo) o izhodišču (kje smo) preko poti (kako do tja) do končnega cilja in želenih rezultatov (kam hočemo) (Cepin, 2016). Knjižnica mora delovati v širšem družbenem okolju. Zato strateško načrtovanje njenega delovanja zahteva obsežno, a učinkovito zbiranje informacij, oblikovanje poslanstva, vizije in ciljev prihodnjega razvoja organizacije, odločanje med alternativnimi strategijami in postavitev strategije doseganja ciljev, ki vključuje tudi razmislek o prihodnjih posledicah sedanjih odločitev. Strateško načrtovanje lahko olajša komunikacijo in sodelovanje med ključnimi udeleženci v organizaciji, saj se prilagaja različnim interesom in vrednotam, spodbuja pametno in smiselno analitično odločanje in uspešno izvajanje ter povečuje odgovornost (Buchanan in Cousins, 2012, str. 125; Matthews, 2004). Buchanan in Cousins (2012, str. 126) ugotavljata, da so različni avtorji predlagali vrsto različnih načinov strateškega načrtovanja, ki se terminološko razlikujejo, pri vseh pa so skupni naslednji glavni koraki in zaporedje načrtovanja:

1. analiza internega in zunanjega organizacijskega okolja,
2. oblikovanje strateškega načrta,
3. izvedba strateškega načrta,
4. vrednotenje rezultatov.

Matthews (2004, str. 29) meni, da morajo dober proces načrtovanja sestavljati elementi, s katerimi knjižnica odgovarja na naslednja vprašanja:

- Zakaj – Poslanstvo: namen obstoja knjižnice in zagotavljanja knjižničnih storitev.
- Kje – Vizija: dolgoročne usmeritve, ki jih želi knjižnica uresničiti v prihodnosti, kakšna bo njena vloga v lokalni skupnosti, ki ji je knjižnica namenjena.
- Kdo – Tržišče: katere skupine uporabnikov uporabljajo knjižnične storitve, ali so med uporabniki tudi tisti, ki uporabljajo oddaljeni dostop.
- Kaj – Ponudba: katere storitve zagotavlja knjižnica.

- Kako – Viri: kaj je potrebno za izvedbo knjižničnih storitev – zgradbe, notranja oprema, tehnološka oprema, osebje.

Oblikovanje odgovorov na navedena vprašanja je zelo zahteven proces, vendar je dragocen pripomoček pri oblikovanju poslanstva in tudi podlaga za pripravo vizije pozneje v procesu načrtovanja (Matthews, 2004, str. 29). Podobno tudi Bryson (2011) svetuje, naj se poslanstvo organizacije oblikuje v razpravah ob naslednjih vprašanjih: kdo smo, katere osnovne družbene potrebe izpolnjujemo z našim obstojem oziroma katere osnovne družbene potrebe rešuje naš obstoj, kaj je treba ukreniti, da te potrebe ali probleme prepoznamo in se nanje ustrezno odzivamo, kako naj se odzivamo našim ključnim interesnim skupinam uporabnikov, kakšne so naše vrednote, kultura in filozofija, kako/v čem se razlikujemo od drugih organizacij in v čem smo edinstveni.

6.2 MODEL STRATEŠKEGA NAČRTOVANJA

Strateški načrt pridobimo s postopkom, ki ga imenujemo model strateškega načrtovanja. V teoriji obstaja več različnih modelov, v nadaljevanju bomo predstavili Brysonov model, ker obravnava sistematičen pristop k strateškemu načrtovanju v neprofitnih organizacijah, kar velja tudi za javno upravo (Možina idr., 2002). Bryson (2011) je opredelil strateško načrtovanje kot disciplinirano prizadevanje za oblikovanje temeljnih odločitev in ukrepov, ki oblikujejo in vodijo organizacijo, določajo organizacijo in njene dejavnosti ter pojasnijo, zakaj organizacija te dejavnosti izvaja. Usklajevanje neprofitne organizacije s potrebami in izzivi iz njenega okolja je osnovna naloga strateškega načrtovanja. Brysonov model, ki je razvit posebej za javne in neprofitne organizacije, je sestavljen iz desetih korakov. Ti so: vzpostavitev začetnega sporazuma o strateškem menedžmentu, opredelitev poslanstva, opredelitev vizije, ocenjevanje zunanjega in notranjega okolja, analiziranje strateških vprašanj, snovanje in pregledovanje strategij, opis neprofitne organizacije v prihodnosti, uvajanje in uresničevanje strategij ter kontroliranje uresničevanja strategij. Teh deset korakov naj bi vodilo k delovanju, rezultatom, ocenitvi in učenju. V nadaljevanju bomo podrobneje predstavili vsak korak izbranega modela.

Začetni dogovor o procesu strateškega načrtovanja je **prvi korak**, preko katerega vsi sodelujoči sklenejo, kaj bo namen strateškega načrtovanja, kaj želijo doseči, kaj so cilji

strateškega načrtovanja, kako bodo potekali koraki tega procesa, določijo obliko in časovni razpored poročanja, določijo sestavo delovne skupine, si razdelijo vloge, funkcije in potrebna sredstva za izvedbo procesa strateškega načrtovanja (Bryson, 2011). V **drugem koraku** model strateškega načrtovanja zadeva poslanstvo. Opredelitev poslanstva je odvisna od udeležencev, torej vseh, ki imajo svoj interes za delo in obstoj organizacije. Je utemeljitev, zakaj organizacija obstaja, in je običajno zapisano v njenem statutu ali ustanovnem aktu (Cepin 2016, str. 81). V poslanstvu so navedeni nameni organizacije, ki naj bi bili dokaj stalni, katerim bo organizacija sledila na dolgi rok (Čater idr., 2011). Dobro poslanstvo ciljno usmerja strateško načrtovanje in zagotavlja vse potrebne informacije, ki jih organizacija potrebuje, da ostane na zastavljeni poti. Ključno za dobro poslanstvo je natančno poznavanje identitete organizacije, njenega namena, želenih odzivov ključnih deležnikov, organizacijske filozofije in vrednot ter etičnih standardov. V poslanstvu organizacija opredeli svoj razpon dejavnosti, svojo drugačnost in kakovost v primerjavi z drugimi organizacijami podobnega tipa. Preko poslanstva vsi zaposleni v organizaciji vedo, kaj so osnovni nameni njihove organizacije (Bryson, 2011). **Tretji korak** zadeva opredelitev vizije organizacije. Vizijo organizacije Cepin (2016, str. 37) definira kot želeno sliko organizacije v določenem trenutku v prihodnosti. V strateškem načrtovanju je poslanstvo podlaga za vizijo, vizija pa je konkretizacija poslanstva. Slika prihodnjega stanja, za katerega si prizadeva organizacija, pa naj gre za vizijo organizacije same ali za vizijo okolja, ki ga soustvarja, temelji na vrednotah, idealih, načelih te organizacije. Temelji na želenem učinku te organizacije na družbo. Vizija lahko govori o organizaciji – kakšna organizacija si želimo biti v prihodnosti, pa tudi o želenem okolju – kakšno okolje želimo soustvariti v prihodnosti (Bryson, 2011). Analizi notranjega in zunanjega okolja organizacije predstavljata **četrti korak** in **peti korak**. Za ugotovitev prednosti in slabosti je treba raziskati notranje okolje, z raziskovanjem okolja zunaj organizacije pa ugotovimo priložnosti in nevarnosti, s katerimi se organizacija sooča. Najbolj poznano orodje za notranjo analizo stanja, torej analizo organizacije, ki vključuje tudi elemente zunanje analize, je analiza SWOT. Zunanja analiza zajema analizo širokega in ozkega okolja organizacije. Pri analizi širokega okolja spremljamo gospodarsko, tehnološko, politično-pravno, naravno in kulturno okolje organizacije. Pri analizi ožjega okolja se osredotočimo na področje delovanja organizacije. Pri notranji analizi se je treba usmeriti v preučevanje virov organizacije, sedanje strategije in uspešnosti delovanja organizacije (Bryson, 2011). V **šestem koraku** Brysonovega modela analiziramo ključna strateška vprašanja oziroma določimo strateške cilje. Pri opredelitvi je ključno poznavanje temeljnih

vprašanj, problemov, priložnosti in izzivov, s katerimi se organizacija sooča in ki nanjo vplivajo. Navezujejo se oziroma vplivajo na naloge, poslanstvo, vizijo in vrednote organizacije, raven storitev, njihov obseg in kakovost, stroške, financiranje, uporabnike, organizacijsko urejenost, procese in upravljanje organizacije. Za iskanje najbolj optimalne rešitve teh vprašanj je potrebno znanje in razumevanje vseh organizacijskih operacij, razumevanje delovanja interesnih skupin organizacije in zahtev iz okolja. Po Brysonu (2011) obstaja več oblik strateških vprašanj oziroma ciljev:

- cilji, ki spremenijo organizacijo in njeno jedrno dejavnost,
- vprašanja, ki ne zahtevajo organizacijskih dejanj zdaj, vendar potrebujejo nadzorovanje,
- vprašanja, ki so na vidiku in bodo verjetno potrebovala nekaj dejanj v prihodnosti, lahko tudi že zdaj,
- vprašanja, ki zahtevajo takojšen odziv in ne morejo biti obravnavana rutinsko.

Kot odgovor na utemeljena strateška vprašanja se v **sedmem koraku** razvijejo strategije. Strategija je opredeljena kot zbir namenov, politik, programov, projektov, dejanj, odločitev in sredstev, ki opredeljujejo, kaj je organizacija, kaj počne in zakaj. Pri strategiji gre za dolgoročno usmerjanje in usklajevanje virov, dejavnosti in pristopov, ki so namenjeni doseganju zelenih rezultatov. Strategija mora za svojo učinkovitost izpolnjevati več kriterijev: mora biti tehnično izvedljiva, sprejemljiva za ključne interesne skupine, usmerjena k rezultatom, ustrezati mora temeljnim vrednotam organizacije, biti mora etična, moralna, legalna in javno sprejemljiva ter obravnavati mora določeno strateško vprašanje. Strategija je način, kako organizacija izkoristi svoje prednosti, premaga ovire in izkoristi priložnosti v okolju, v katerem deluje. Sledi pregled in sprejetje strategij oziroma strateškega načrta. Strateška ekipa po oblikovanju optimalnih strategij namreč potrebuje uradno odločitev za sprejetje in nadaljevanje izvajanja strateških strategij (Bryson, 2011). Namen **osmega koraka** je opis organizacije v prihodnosti. Organizacija naj bi v tem koraku strateškega načrtovanja razvila svojo vizijo uspeha – razvila opis, kakšna naj bi bila, ko bo uspešno uresničila izbrane strategije in dosegla svoj polni potencial. Cepin (2016, str. 39) meni, da proces strateškega načrtovanja v organizaciji vodi pomaga pri ubeseditvi in uresničevanju vizije. Strateška ekipa skozi celotno analizo in proces strateškega načrtovanja dobro spozna organizacijo, kar ji omogoča oblikovanje realne vizije. Vizija organizacije lahko vsebuje poslanstvo, vrednote in filozofijo, osnovne strategije, merila uspešnosti, pravila o odločanju in etične standarde v organizaciji. Organizacija postavlja neka pričakovanja, ki so zaposlenim lahko razumljiva

preko vizije. V **devetem koraku** se začnejo postavljene strategije uvajati, uresničevati. Za doseganje sprememb v organizaciji in ustvarjanje njene resnične vrednosti ni dovolj oblikovanje strategije in strateškega načrta, ampak je treba sprejeti strateški načrt vključiti v delovanje celotnega sistema organizacije. Za uvajanje strategije v organizacijo je pomembno tudi oblikovanje akcijskega načrta, ki mora vsebovati (Bryson, 2011): vloge in odgovornosti nadzornih organov, organizacijskih skupin in posameznikov, pričakovane rezultate in posebne cilje ali zahteve, posebne akcijske korake in njihove podrobnosti, urnike, zahteve po posameznih virih, komunikacijske procese v organizaciji, korekcijske postopke, postopke spremljanja za povečanje učenja in odgovornosti ter postopke, povezane z odgovornostjo v organizaciji. Uspešno vpeljane strategije vodijo k vzpostavitvi novega načina dela ter k sklopu novih pravil, normativov, načel in postopkov odločanja (Bryson, 2011). Zadnji, **deseti korak** Brysonovega modela je kontroliranje uresničevanja strategij. Pri organizaciji je treba ponovno oceniti vse strategije in proces strateškega načrtovanja tudi po tem, ko proces strateškega načrtovanja že nekaj časa poteka. Pri kontroli se osredotočimo na to, ali je dotična strategija uspešna, pri čemer preverimo, ali naj s strategijo nadaljujemo, jo zamenjamo z drugo strategijo ali ukinemo. Poleg strategij je treba preučiti tudi proces strateškega načrtovanja, ugotoviti njegove prednosti in slabosti ter podati predloge za izboljšanje strateškega načrta v naslednjem procesu strateškega načrtovanja (Bryson, 2011).

Brysonov model zagotavlja strukturiran in sistematičen način strateškega načrtovanja za organizacije. Vključuje analizo zunanjih dejavnikov in analizo notranjega okolja organizacije, torej poudarja pomen celovite analize okolij organizacije. Pomembno je, da organizacija prilagodi model svojim specifičnim potrebam in kontekstu ter glede na svoje cilje in okolje, v katerem deluje (Bryson, 2011).

7 RAZISKAVA

7.1 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

Z raziskavo in njenimi rezultati smo želeli prispevati k uspešnejši pripravi novega strateškega in letnih načrtov Knjižnice Laško v naslednjem obdobju. Osnovni namen raziskave je bil oblikovanje izhodišč za pripravo strateškega načrta 2025–2030. V povezavi s tem smo želeli tudi ugotoviti, ali Knjižnica Laško dobro izpolnjuje svojo vlogo v lokalnem okolju, ali je

primerno dostopna vsem uporabnikom, ali imajo zaposleni ustrezen odnos do uporabnikov, ali Knjižnica Laško ponuja dovolj različnih oblik storitev za vse starostne skupine.

Za strateško načrtovanje knjižnice sta zelo pomembni analizi notranjega in zunanjega okolja. Zunanje okolje analiziramo preko analize delovanja usmeritev in prioritet lokalne skupnosti ter preko analize širšega oziroma makro okolja, vendar to zaradi časovnih omejitev ni bil predmet našega raziskovanja. Opravili pa smo podrobnejšo analizo nekaterih segmentov delovanja knjižnice, ki je potrebna pri pripravi strateškega načrta. Raziskovalne podatke smo pridobili z analizo notranjega okolja knjižnice, z metodo anketiranja in metodo intervjuja. Udeleženci ankete so bili uporabniki, intervjuja pa zaposleni Knjižnice Laško. Cilj raziskave je bil, med drugim, ugotoviti prednosti in slabosti sedanjega stanja, kar bo v pomoč nadaljnjim usmeritvam Knjižnice Laško v naslednjem strateškem obdobju.

7.2 RAZISKOVALNE HIPOTEZE

V procesu raziskovanja smo postavili naslednje hipoteze:

1. Delovanje Knjižnice Laško je dobro, v slovenskem prostoru pa povprečno ali nadpovprečno.
2. Knjižnica Laško dobro izpolnjuje svojo vlogo v lokalnem okolju.
3. Knjižnica Laško je primerno dostopna vsem uporabnikom.
4. Zaposleni v Knjižnici Laško imajo ustrezen odnos do uporabnikov.
5. Knjižnica Laško ponuja dovolj različnih oblik storitev (delavnice, izobraževanja, prireditve in drugo) za vse starostne skupine.

7.3 METODOLOGIJA IN METODE

Prvi del raziskovalnih podatkov smo pridobili z analizo notranjega okolja knjižnice. Predmet analize so bili: prostori in lokacija, knjižnična zbirka, knjižnične vloge, osebje knjižnice, uporaba knjižnice in partnerji knjižnice. Podatke smo pridobili iz letnih poročil Knjižnice Laško za izbrana obdobja. Za pridobitev nadaljnjih raziskovalnih podatkov smo uporabili dve raziskovalni metodi, kvantitativno (anketa) in kvalitativno (ustni intervju). Spletni anketni vprašalnik so izpolnjevali uporabniki Knjižnice Laško, polstrukturirani intervjuji pa so bili opravljeni med zaposlenimi v knjižnici.

Anketa je bila izvedena med 13. januarjem in 4. februarjem 2025 s pomočjo pisnega anketnega vprašalnika. Uporabniki so imeli možnost izpolniti anketni vprašalnik na dva načina – v tiskani obliki med obiskom knjižnice v Laškem ali preko spleta. V spletnem okolju je bil anketni vprašalnik oblikovan in dostopen preko orodja 1KA. Povezava do spletne ankete je bila poslana vsem članom Knjižnice Laško, ki prejemajo tedenska splošna obvestila, objavljena je bila na uradnih družbenih omrežjih knjižnice kot objava in zgodba (Facebook profil Knjižnice Laško in Instagram profil) ter na uradni spletni strani knjižnice. Na izposojevalnih pultih in po knjižnicah so bila izpostavljena vabila k izpolnjevanju anketnega vprašalnika s QR-kodo za dostop. Sočasno so bili v Knjižnici Laško na izposojevalnem pultu na voljo anketni vprašalniki v fizični obliki. Poskrbeli smo za zasebnost anketirancev, tako da so se lahko umaknili v čitalnico. Nekateri so anketni vprašalnik odnesli domov in ga izpolnjenega vrnili ob naslednjem obisku knjižnice. Izpolnjene tiskane anketne vprašalnike smo vnesli v spletni program 1KA. Raziskovalni vzorec je bil priložnostni. Anketni vprašalnik je bil sestavljen iz 19 vprašanj, zaprtega in odprtega tipa. Vprašanja zaprtega tipa so vključevala vnaprej ponujene odgovore oziroma ocenjevalne (vrednostne) 5-stopenjske Likertove lestvice, na osnovi katerih so anketiranci ocenjevali pomembnost vlog, ki bi jih morala imeti knjižnica v skupnosti, ter njihovo zadovoljstvo s knjižnico, storitvami in delovanjem knjižnice, e-storitvami in e-ponudbo ter zaposlenimi. Odprti tip vprašanja je anketirancem omogočal dopolnitev namenov obiskovanja knjižnice, dejavnosti, ki jih kombinirajo z obiskom knjižnice, in storitev, ki jih ni v knjižnici, pa bi si jih želeli. V zadnjem odprtem vprašanju smo anketirance vprašali, ali nam želijo še kaj sporočiti, kaj komentirati ali pohvaliti. Anketni vprašalnik je izpolnilo 176 anketirancev. Z orodjem 1KA smo statistično obdelali vse ustrezno izpolnjene vprašalnike. Rezultati, pridobljeni s pomočjo zaprtih vprašanj in 5-stopenjske Likertove lestvice, so obdelani kvantitativno in so prikazani v obliki grafikonov. Rezultati odprtih vprašanj so obdelani kvalitativno z metodo primerjalne analize. Majhno število anketirancev, glede na število vseh uporabnikov knjižnice, in značaj raziskovalnega vzorca, nam ne omogočata posploševanj na celotno populacijo uporabnikov Knjižnice Laško, a kljub temu so rezultati ankete uporabni za pomoč pri oblikovanju izhodišč strateškega načrtovanja.

Kvalitativne raziskovalne podatke smo pridobili z metodo polstrukturiranega intervjuja, ki omogoča prožnost, dodatno pojasnjevanje in preverjanje. Intervjuvali smo devet oseb, med njimi tako strokovne delavce Knjižnice Laško kot tudi direktorja (vodstveni delavec). Za

metodo spletnega asinhronnega intervjuja se je odločilo osem zaposlenih, ena zaposlena je na vprašanja odgovarjala v živo. Intervju smo snemali in transkribirali. S tistimi, ki so na pripravljena vprašanja odgovarjali pisno, smo kasneje opravili ustni intervju, pri katerem so svoja mnenja še podrobneje komentirali.

7.4 REZULTATI ANALIZE NOTRANJEGA OKOLJA KNJIŽNICE LAŠKO

7.4.1 Primernost prostorov in dostopnost lokacij knjižnice

Mrežo Knjižnice Laško sestavlja pet organizacijskih enot:

- Knjižnica Laško – osrednja knjižnica (Aškerčev trg 4, Laško),
- Knjižnica Radeče – krajevna knjižnica I (Ulica OF 2, Radeče),
- Knjižnica Rimske Toplice – krajevna knjižnica II (Aškerčeva cesta 6, Rimske Toplice),
- Postajališča premične zbirke: Izposojevališče Jurkloster (Lahov graben 6a, Jurkloster), Izposojevališče Šentrupert (Šentrupert 91, Šentrupert), Izposojevališče Zidani Most (Zidani Most 12, Zidani Most),
- Posavska potujoča knjižnica (skupaj z Valvasorjevo knjižnico Krško, Knjižnico Sevnica in Knjižnico Brežice; sedež: Valvasorjeva knjižnica Krško).

Leta 2022 se je spremenila Uredba o osnovnih storitvah knjižnic, med drugim v členu, ki določa čas odprtosti. Osrednja (45 ur) in krajevni knjižnici (Radeče 23 ur, Rimske Toplice 14 ur) ter celotna PPK (2 postajališči dvakrat mesečno, 3 postajališča enkrat mesečno) so odprti skladno z uredbo. Glede na število obiskovalcev na uro ter izražene potrebe uporabnikov so navedene enote odprte zadosti časa in v primernih terminih, kar potrjujejo tudi že več kot 20 let le malenkostno spremenjeni urniki.

Postajališča premične zbirke Knjižnice Laško oziroma izposojevališča bi morala biti po uredbi odprta po 4 ure tedensko, česar ne izpopolnjujejo (Jurkloster in Zidani Most po 2 uri, Šentrupert 3 ure). Smotrnost te zahteve je v konkretni situaciji zelo vprašljiva. Strokovno stališče knjižnice je, da je optimalno izposojevališča nadomestiti s potujočo knjižnico. Zato so bile pod vodstvom Knjižnice Laško začete aktivnosti za vzpostavitev bibliobusne oskrbe naselij v občini Laško (poleg obstoječih postajališč premične zbirke še v nekaterih drugih naseljih). Pri projektu bibliobusa na celjskem območju s Knjižnico Laško sodelujejo Osrednja

knjižnica Celje, Knjižnica Šentjur, Knjižnica Šmarje pri Jelšah, Knjižnica Rogaška Slatina in Medobčinska splošna knjižnica Žalec. Knjižnice imajo podporo tudi na ministrstvu pristojnem za kulturo, ki bi jim sofinanciranje nakupa vozila financiralo v letu 2026. Projekt čaka na zeleno luč županov občin na območju navedenih knjižnic (kot glavnih financerjev investicije in delovanja potujoče knjižnice).

Knjižnica Laško (osrednja knjižnica) ima 640 m² neto uporabne površine, s čimer dosega pogoje za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (500 m²), še zdaleč pa ne določil strokovnih priporočil in standardov – približno 1.330 m² neto površin. Poleg premajhnih prostorov je objekt Weichselbergerjev dvorec funkcionalno neprimeren za knjižnično dejavnost (izvajanju dejavnosti za uporabnike je namenjeno 400 m², ostale površine do 250 m² predstavljajo hodniki, stopnišče, prostori uprave in obdelave ter sanitarije), statika je absolutno omejena, ni ustrezne dostopnosti za invalide, saj dvigalo povezuje le pritličje in prvo nadstropje, mansarde pa ne. Huda prostorska stiska se kaže na policah; poleg tega ni primernih prostorov za številne obstoječe in potencialne dejavnosti knjižnice. Potreba po razširitvi prostorov knjižnice je prisotna že vse od njene zadnje adaptacije leta 2005. Reševanje situacije je bilo različno, največ z umikanjem gradiv v skladišča, kjer so dosežene prostorske in statične omejitve. V tem času sta knjižnica in ustanovitelj Občina Laško izvedla nekatere aktivnosti za dodatne oziroma nove prostore osrednje knjižnice. Trenutno poteka odločanje o prihodnji lokaciji nove knjižnice oziroma prizidka na podlagi elaborata preveritve variant povečanja prostorov, kar bo podlaga za spremembo občinskih prostorskih aktov. Realno gledano si lahko knjižnica nove/dodatne prostore obeta v obdobju 5–10 let.

Osrednja knjižnica se nahaja v starem mestnem jedru Laškega. Prednost lokacije je središčna lega in tudi pri prihodnji širitvi je imperativ ustanovitelja, da knjižnična dejavnost ostane v samem mestnem središču. Težava te lokacije je slabša prometna dostopnost; obstajajo tudi določeni predlogi na nivoju občine, da se staro mestno jedro zapre za promet. V tem primeru se uporabniki ne bi mogli pripeljati do knjižnice, česar se ustanovitelj zaveda. Širitev knjižnice v starem mestnem jedru mora tako že v procesu načrtovanja odgovoriti tudi na vprašanje dostopnosti za vse potencialne uporabnike knjižnice.

Knjižnica Radeče (krajevna knjižnica I) ima 230 m² neto uporabne površine, s čimer dosega pogoje za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (150 m²), ne pa določil strokovnih priporočil in standardov – 490 m² neto površin. Statika, funkcionalnost in opremljenost so

ustrezne; knjižnično gradivo je zaenkrat še postavljeno pregledno. Evidentno je, da tudi za to knjižnico prostori niso bili namensko grajeni, čeprav je iz tega vidika situacija precej boljša kot v Laškem. Poleg tega knjižnica nima svojega prireditvenega prostora in namenskega prostora za skladišče, tudi zadrževanje uporabnikov v knjižnici za dlje časa je prostorsko omejeno. Knjižnica se nahaja v središču mesta, v neposredni bližini vseh javnih ustanov in je sorazmerno dobro dostopna. Tudi ustanovitelj se zaveda, da dolgoročno obstoječi prostori za knjižnično dejavnost ne zadoščajo. Leta 2023 so bili knjižnici ponujeni drugi prostori; predlog je bil zavržen, ker glede na analizo knjižnice ni bil zadovoljiv. Stališče knjižnice je, da bi lahko bila pridobitev dodatnih sosednjih prostorov za knjižnično dejavnost (prireditveni prostor, skladišče) dolgoročna rešitev; pridobitev manjšega prostora za skladišče (kar bi nekoliko razbremenilo obstoječe prostore knjižnice predvsem za več prostora za prireditveno dejavnost) pa ustrezna srednjeročna rešitev.

Knjižnica Rimske Toplice (krajevna knjižnica II) ima 190 m² neto uporabne površine, s čimer dosega pogoje za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (80 m²), ne pa določil strokovnih priporočil in standardov – 230 m² neto površin. Statika, funkcionalnost in opremljenost so ustrezne (knjižnica se nahaja v večnamenskem objektu, ki je bil zgrajen leta 2010, med drugim v prvem nadstropju tudi namensko za knjižnico); knjižnično gradivo je pregledno nameščeno. V večnamenskem domu ima knjižnica možnost uporabe skupnega prostora za prireditve, manjše prireditve in bibliopedagoške ure pa se lahko izvajajo v knjižničnih prostorih (do 30 uporabnikov). Knjižnica je dostopna tudi za gibalno ovirane uporabnike in se nahaja v središču kraja.

Prostorov postajališč premične zbirke (Jurklošter: 25 m² neto površin; Šentrupert: 40 m² neto površin z možnostjo za prireditve v objektu; Zidani Most: 50 m² neto površin z možnostjo za prireditve v objektu) ne bomo podrobneje obravnavali, saj obstoječa dejavnost postajališč ni primerna za knjižnično dejavnost (nezadostna odprtost, neračunalniška izposoja). Poleg tega smo prej v besedilu pojasnili razloge, da bi bilo bolje v teh krajih (in nekaterih drugih na območju občine Laško) knjižnično dejavnost izvajati s pomočjo potujoče knjižnice.

7.4.2 Ustreznost knjižnične zbirke

Konec leta 2024 je imela Knjižnica Laško v vseh knjižnicah skupaj 127.222 inventarnih enot knjižnične zbirke. Glede na standarde (3,7 enote na potencialnega uporabnika) je obseg knjižnične zbirke skoraj dvakraten (Preglednica 1).

Preglednica 1: Knjižnična zbirka Knjižnice Laško na dan 31. 12. 2024 (Vir: Knjižnica Laško, 2025)

Knjižnica	Knjižnična zbirka (inventarne enote)			
	Knjige	Serijske publikacije (letniki)	Neknjižno gradivo	Skupaj
Laško	66.726	1.881	5.413	74.020
Radeče	26.159	200	1.346	27.705
Rimske Toplice	18.967	245	883	20.095
Izposojevališča	5.237	69	96	5.402
Skupaj	117.089	2.395	7.738	127.222

Nabava in obdelava knjižničnega gradiva potekata centralno v Knjižnici Laško. Ker je knjižnica omejena s sredstvi (pa tudi s prostorom), določeno domoznansko, čitalniško ter zahtevnejše strokovno in leposlovno gradivo kupuje v enem izvodu za osrednjo knjižnico, nato pa to kroži po enotah oziroma se po potrebi medoddelčno izposoja. Kolekcije knjižnih novosti za postajališča premične zbirke v Jurklostru, Šentrupertu in Zidanem Mostu krožijo. V letu 2024 je knjižnica kupila 2.576 enot knjižničnega gradiva, 299 enot pa je bilo podarjenih, skupno je znašal prirast 2.875 enot monografskega gradiva oziroma 2.691 enot (brez serijskih publikacij), kar pomeni 157 enot na 1.000 prebivalcev. Pri tem kazalniku Knjižnica Laško pogoje za izvajanje knjižnične dejavnosti komaj dosega – 150 enot na 1.000 prebivalcev; doseganje določil strokovnih priporočil in standardov za splošne knjižnice pa je komaj 62-odstotno – 250 enot na 1.000 prebivalcev. Knjižnica zagotavlja tudi dostop do slovenskih elektronskih in zvočnih knjig na daljavo (COBISS Ela – 2.300 naslovov elektronskih knjig; Audibook – 500 naslovov zvočnih knjig) ter oddaljen dostop do elektronskih baz podatkov (PressReader, EBSCOhost, Ebonitete).

Primerjava podatkov za desetletno obdobje pokaže, da sta se nakup knjižničnega gradiva (822 enot manj leta 2024 kot leta 2014) in prirast knjižničnega gradiva (890 enot manj leta 2024 kot leta 2014) znižala za 24 % (Preglednica 2 in Preglednica 3). To je posledica prenizkih sredstev za nakup knjižničnega gradiva, tako občinskih kot tudi ministrskih, zato knjižnica velik delež lastnih sredstev namenja za nabavo knjižničnega gradiva. Največja težava pri tem

je seveda številčno manjši nakup knjižničnega gradiva, poleg tega pa je treba precej časa in pozornosti nameniti izbiranju in odrekanju določenemu delu knjižničnega gradiva, zaradi česar je nabava knjižničnega gradiva še zahtevnejša, kot bi bila sicer. Takšen trend lahko sledimo vse od leta 2010 – namenska sredstva so ostala enaka ali so se celo znižala, povprečna cena knjižničnega gradiva pa se je v vsem tem obdobju višala.

Odpis knjižničnega gradiva (Preglednica 3) je v letu 2024 znašal 1.873 enot; število odpisanih enot se v zadnjih desetih letih povečuje. Glede na visoko število enot knjižnične zbirke (2-kratno doseganje standardov) bo za aktualnost in ustreznost knjižnične zbirke treba vsaj izenačiti prirast in odpis knjižničnega gradiva (trenutno odpis predstavlja 65 % prirasta). Razmerja v zbirki so sledeča:

- pri naslovih med literaturo za odrasle in otroke: 71 : 29 (po določenih standardov je delež knjižničnega gradiva za predšolske otroke, šolske otroke in mladostnike praviloma 30 %),
- pri naslovih med strokovno literaturo in leposlovjem: 55,5 : 45,5 (po določenih standardov je priporočljiv delež do 50 % naslovov leposlovnega gradiva v krajevnih knjižnicah, pri čemer se z velikostjo knjižnice praviloma večja delež strokovnega gradiva).

Preglednica 2: Nakup knjižničnega gradiva vseh enot Knjižnice Laško v letih 2014, 2019, 2020 in 2024 (Vir: Knjižnica Laško, 2015a, 2020, 2021, 2025)

KNJIŽNICA	Nakup knjižničnega gradiva			
	2014	2019	2020	2024
Laško	2.124	1.683	1.742	1.565
Radeče	602	677	709	610
Rimske Toplice	518	439	432	352
Izposojevališča	154	131	136	49
SKUPAJ	3.398	2.930	3.019	2.576

Preglednica 3: Prirast in odpis gradiva v letih 2014, 2019, 2020 in 2024 (Vir: Knjižnica Laško, 2015a, 2020, 2021, 2025)

Leto	2014	2019	2020	2024
Prirast	3.765	3.328	3.216	2.875
Odpis	739	647	1.609	1.873

Glede na navedeno, so razmerja knjižničnega gradiva ustrezna. Knjižnica smiselno upošteva delež skupin med prebivalci in prioritete med knjižničnimi vlogami. To bi se zagotovo še dodatno potrdilo pri pregledu razmerij po posameznih enotah knjižnice (zaradi omejenega obsega v tej nalogi tega ne navajamo).

7.4.3 Uresničevanje knjižničnih vlog in poslanstva v lokalnem okolju

Splošne knjižnice proaktivno delujejo na podlagi knjižničnih vlog. Po Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice (2019) je podlaga za delovanje knjižnice deset t. i. knjižničnih vlog oziroma širših področij delovanja knjižnice. To so: informacijsko središče lokalne skupnosti, razvoj predbralne pismenosti, domoznanska dejavnost, bralna kultura in bralna pismenost otrok, vključevanje v družbo, bralna kultura in bralna pismenost mladostnikov, pridobivanje znanja, bralna kultura in bralna pismenost odraslih, informacijsko in računalniško opismenjevanje ter seznanjanje z javnimi zadevami in spremljanje aktualnega dogajanja v družbi. Knjižnične vloge predstavljajo splošni okvir za strateško načrtovanje v lokalni skupnosti in hkrati vsebinsko opredeljujejo dejavnost splošne knjižnice. Nabor knjižničnih vlog izhaja iz nalog splošne knjižnice, kakor jih določa Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1, 2001). Vse knjižnične vloge predstavljajo idealno podobo programa splošne knjižnice, tako glede njenih možnih ciljev kot tudi načinov doseganja, zato lahko vse vključimo v strateško in letno načrtovanje Knjižnice Laško. Vsaka posamezna splošna knjižnica uresničuje te vloge za svojo lokalno skupnost na edinstven način ter določi prioritete cilje in ustrezne načine njihovega doseganja v stalni interakciji s svojimi uporabniki.

Knjižnica Laško se s svojimi storitvami in delovanjem trudi uresničevati vse knjižnične vloge. O tem pričajo številni že razviti in uveljavljeni projekti, kot so pravljичne urice, predšolska bralna značka, Knjižni moljčki, Poletni bralci, poletne delavnice, noči branja, Bralna značka za odrasle, Planinska bralna značka, delovanje UTŽO pri Knjižnici Laško (domoznanski, popotniški in računalniški krožek, krožek angleščine in italijanščine), poletne bralne vrečke, knjižnični nahrbtniki, Medgeneracijsko branje. Vsako od vlog bi lahko še uspešneje izpolnjevala, vendar se osrednja knjižnica že vrsto let sooča s veliko prostorsko stisko, kar otežuje delovanje knjižnice in izvajanje aktivnosti, ki jih organizira za uporabnike, ter praktično onemogoča prihodnji razvoj. Za vse bolj obiskane prireditve je na voljo le podstrešni prireditveni prostor, ki je slabše dostopen in statično omejen. Prostor je treba nenehno preoblikovati glede na dejavnost, ki se izvaja v njem: od pravljичnih uric, ustvarjalnih delavnic, bibliopedagoških ur, drugih prireditev in študijskih krožkov UTŽO. Prostorska ureditev knjižnice prav tako ni primerna za gibalno ovirane, saj ne omogoča enostavnega dostopa do prireditev, gradiva in sanitarij. Poleg tega ni dovolj udobnega prostora za druženje,

dejavnosti večjih skupin, namestitvev dodatne IKT-opreme, kar onemogoča pritegnitev določenih ciljnih skupin (mladostniki, mlade mamice). V zadnjem obdobju se je knjižnica precej posodobila na področju sodobne IKT-opreme (na primer 3D-tiskalnik, 3D- pisala), vendar so zaposleni premalo tehnološko usposobljeni, da bi znali sami upravljati s temi napravami, kaj šele, da bi znanje lahko prenašali na uporabnike ali jim bili v pomoč pri uporabi tehnologije. Večja kompetentnost zaposlenih bi zagotovo pripomogla k boljšemu izpolnjevanju knjižničnih vlog. Okrnjeno je tudi področje promocije knjižničarske dejavnosti, še zlasti mlajši populaciji, saj je vpetost knjižnice v sodobna družbena komunikacijska omrežja zelo slaba zaradi neuporabe ali neznanja zaposlenih. Knjižnica tako svoje poslanstvo pri določenih knjižničnih vlogah le delno izpolnjuje.

7.4.4 Osebe knjižnice

Konec leta 2024 je bilo v knjižnici zasedenih 9 strokovnih delovnih mest (5,5 EPZ bibliotekarke, 2,5 EPZ knjižničarke, 1 EPZ direktor), 0,5 EPZ računovodkinje in 0,5 EPZ čistilke, skupaj torej 10 delovnih mest. Po letih izpostavljanja kadrovske podhranjenosti je knjižnici leta 2024 po skoraj 15 letih uspelo pridobiti novo dodatno zaposlitev na delovnem mestu bibliotekar oziroma povečati število zaposlenih. Tudi dejstvo, da se nova zaposlitev "deli med Laško in Radeče", je z vidika organizacije dela in zagotavljanja strokovnosti na nivoju celotne mreže zelo pomembno. Število zaposlenih se je tako nekoliko približalo sistemizaciji delovnih mest. Po Pravilniku o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe bi morala imeti Knjižnica Laško 9,7 EPZ zaposlenega, v kar ni všteto delovno mesto čistilke in računovodkinje; v konkretni situaciji torej 10,7 EPZ zaposlenega. Po Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice za obdobje 2018–2028 (2019) pa bi morala imeti Knjižnica Laško 13,5 EPZ zaposlenega. Delež bibliotekarjev med strokovnimi knjižničarskimi delavci je presežen, knjižnica prav tako zadošča pogoju glede števila strokovnih delavcev v krajevnih knjižnicah.

Struktura strokovnih delavcev je torej ustrezna, prav tako izobrazbena struktura, kader se je ob upokojitvah v zadnjih letih in pri novi dodatni zaposlitvi primerno pomladil. Strokovni delavci so za svoja dela in naloge dokaj usposobljeni; možnosti izobraževanja imajo zaposleni dovolj, tako z vidika ponudbe kot tudi omogočanja izobraževanja s strani vodje. Primanjkljaji v usposobljenosti so na določenih potencialnih področjih dela, ki se jih v knjižnici še ne

lotevajo ali pa ne vsi. Poleg tega je bolj kot premajhna usposobljenost lahko zaskrbljujoče včasih prepogosto oklepanje starega pri določenih zaposlenih, težave s sprejemanjem sprememb in z njihovo implementacijo v vsakodnevno delo. Posledica tega je tudi, da preveč zaposlenih ne sledi dovolj novostim v stroki in tehnologiji oziroma se jim izogiba. Optimalni model izobraževanja, usposobljenosti in strokovnosti zaposlenih bi bil sledeč: obstoječe vedenje/védenje → novo znanje → korekcija/sprememba/utrditev predhodnega vedenja/védenja. Potrebe knjižničnih okolij, razvoj tehnologije in spremembe v družbi terjajo od zaposlenih v knjižnici vse več različnih znanj in kompetenc, zato bo v prihodnje treba več pozornosti posvetiti ne samo usposabljanju, ampak tudi motiviranju zaposlenih za učenje in sprejemanje sprememb. V pomoč bi lahko bila tudi vzpostavitev načina prenosa izobraževanj/novega znanja med sodelavce.

7.4.5 Uporaba knjižnice

Uporabo knjižnice bomo predstavili s podatki o aktivnih članih, izposoji, obisku zaradi izposoje na dom, obisku prireditvev in dejavnosti ter obisku spletnega mesta. V nadaljevanju v preglednicah prikazujemo gibanje obravnavanih podatkov za sledeča leta: 2014, ko je bil sprejet zadnji strateški načrt, 2019, ko se je 5-letno obdobje strateškega načrta zaključilo ter je bilo hkrati leto pred epidemijo in njenimi omejitvami, 2020, ki ga je zaznamovala epidemija, in leto 2024 kot zadnje leto, za katero ima knjižnica zbrane podatke.

V Knjižnici Laško je bilo leta 2024 4.189 aktivnih članov, to je 24,5 %¹ prebivalcev občine Laško in občine Radeče, kar je malo več kot slovensko povprečje (Preglednica 4).

Preglednica 4: Število aktivnih članov v letih 2014, 2019, 2020, 2024 in delež prebivalcev, ki so člani knjižnice (Vir: Knjižnica Laško, 2015a, 2020, 2021, 2025)

Leto	2014	2019	2020	2024
Število aktivnih članov	5.060 ²	4.599	3.756	4.189
Delež prebivalcev, ki so člani knjižnice	28,5 %	26,6 %	21,8 %	24,5 %

¹ Standardi za splošne knjižnice 2005–2015 (2005) so predvidevali celo 40-odstotno vključenost prebivalstva v knjižnice.

² Število aktivnih članov je precej višje kot v naslednjih letih, ker niso bila upoštevana navodila BibSist-a za štetje aktivnih članov, ampak gre za seštevke aktivnih članov po posameznih enotah Knjižnice Laško.

V letu 2024 je bilo v Knjižnici Laško zabeleženih 178.787 izposoj na dom, kar je več kot leta 2019; trend izposoje od leta 2020 je stalno naraščanje (Preglednica 5).

Preglednica 5: Število izposoj knjižničnega gradiva na dom v letih 2014, 2019, 2020 in 2024 (Vir: Knjižnica Laško, 2015a, 2020, 2021, 2025)

Leto	2014	2019	2020	2024
Izposoja na dom	201.754 ³	171.551	139.110	178.787

V letu 2024 je bilo v Knjižnici Laško evidentiranih 64.075 obiskov zaradi izposoje na dom. Obisk zaradi izposoje na dom se je v času epidemije zmanjšal skoraj za 25 %, v naslednjih letih pa je vseskozi opazen trend ponovnega povečevanja (Preglednica 6).

Preglednica 6: Število obiskov zaradi izposoje na dom v letih 2014, 2019, 2020 in 2024 (Vir: Knjižnica Laško, 2015a, 2020, 2021, 2025)

Leto	2014	2019	2020	2024
Obisk zaradi izposoje na dom	66.496	69.667	54.180	64.075

V letu 2024 so v Knjižnici Laško organizirali 319 prireditev za otroke, ki se jih je udeležilo 8.436 obiskovalcev (Preglednica 7). Organiziranih je bilo 41 prireditev za odrasle, ki se jih je udeležilo 1.794 obiskovalcev. Skupaj so pripravili 360 prireditev, ki se jih je udeležilo 10.230 obiskovalcev. Prireditvena dejavnost je tudi v letu 2024 potekala v znamenju številnih intenzivnih sodelovanj in novih oblik dogodkov, ki jih v prejšnjih letih niso statistično prikazovali. V letu 2024 je bilo teh dogodkov 11, udeležilo pa se jih je 605 obiskovalcev⁴.

Preglednica 7: Število prireditev za otroke in odrasle ter število obiskov prireditev za otroke in odrasle v letih 2014, 2019, 2020 in 2024 (Vir: Knjižnica Laško, 2015a, 2020, 2021, 2025)

Leto	2014	2019	2020	2024
Število prireditev za otroke	373	350	184	319
Število obiskov prireditev za otroke	8.680	8.151	3.437	8.436
Število prireditev za odrasle	41	44	18	41
Število obiskov prireditev za odrasle	2.361	2.320	860	1.794

³ Razlika pri podatku za leto 2014 in pri podatkih za naslednja leta ni zgolj posledica dejansko nižje izposoje, ampak gre tudi za razliko v štetju izposoje v programskem okolju COBISS2 in programskem okolju COBISS3 (prehod v Knjižnici Laško je bil izveden junija 2015), kar je večkrat pisno potrdil tudi IZUM.

⁴ Ta podatek ni naveden v Preglednici 7, vključuje ga letno poročilo o delu knjižnice.

Obisk UTŽO	1.042 ⁵	1.256	502	582
-------------------	--------------------	-------	-----	-----

V začetku leta 2016 je bila ustanovljena Univerza za tretje življenjsko obdobje (UTŽO) pri Knjižnici Laško, ki je formalno del Knjižnice Laško (aktivnosti UTŽO so vključene v delovanje Knjižnice Laško). V okviru UTŽO pri Knjižnici Laško se izvajajo številni krožki (krožek angleščine in italijanščine, domoznanski, popotniški in računalniški krožek), ki so dobro obiskani s strani starejših uporabnikov knjižnice. V letu 2024 je dejavnosti UTŽO obiskovalo 85 udeležencev, ki so bili vključeni v 5 različnih krožkov, zvrstilo se je 65 srečanj, opravljenih je bilo 160 ur in zabeleženih 582 obiskovalcev (Preglednica 7)⁶.

Z Googlovim analitičnim orodjem je bilo v letu 2024 zabeleženih 14.070 obiskov spletne strani Knjižnice Laško (Preglednica 8). Uporabnikom Knjižnica Laško nudi še druge e-storitve, kot so dostop do elektronskih baz podatkov, e-knjig na portalu COBISS Ela in zvočnih knjig na portalu Audibook.

Preglednica 8: Število obiskov spletne strani v letih 2014, 2019, 2020 in 2024 (Vir: Knjižnica Laško, 2015a, 2020, 2021, 2025)

Leto	2014	2019	2020	2024
Obisk spletne strani	14.400	11.376	11.983	14.070

7.4.6 Partnerji knjižnice in drugi potencialno sodelujoči

Knjižnica Laško poskuša v svoje delovanje vpeti čim več akterjev v lokalni skupnosti. Mreža partnerjev je razvejana, knjižnica sodeluje z javnimi zavodi, društvi, organizacijami in posamezniki, ki se pridružujejo skupnim ciljem – krepitvi bralne kulture, ozaveščanju in informiranju, razvoju raznolikih storitev, ustvarjanju boljše prepoznavnosti v lokalni skupnosti, pridobivanju novega znanja in kompetenc, promociji storitev in prireditev ter razvijanju identitete. Knjižnica ima vzpostavljena partnerstva:

- z vzgojno-izobraževalnimi ustanovami na svojem območju, in sicer z vsemi enotami obeh vrtcev ter s centralnimi in podružničnimi šolami – Vrtec Laško, Vrtec Radeče, Osnovna šola Primoža Trubarja Laško, Osnovna šola Antona Aškercarja Rimske Toplice in Osnovna šola Marjana Nemca Radeče (pravljične urice, predšolska bralna značka, Knjižni moljčki,

⁵ Podatek je iz leta 2016, ko je UTŽO pri Knjižnici Laško začela delovati.

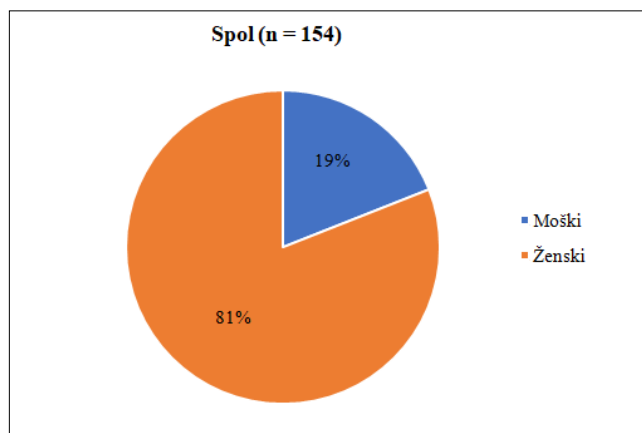
⁶ Podrobnejši podatki so pridobljeni iz letnega poročila o delu knjižnice.

- Knjižnični nahrbtniki, izvajanje bibliopedagoških ur, projekt Rastem s knjigo, kulturni dnevi, dnevi dejavnosti, noči branja, Guštfest, predstave vrtčevskih skupin vzgojiteljev in šolskih dramskih skupin, sodelovanje z oddelkom NIS, postajališče PPK);
- z Glasbeno šolo Laško-Radeče, Gimnazijo Celje – Center, Prevzgojnim domom Radeče (sodelovanje na prireditvah, razstave, postajališče PPK);
 - s kulturnimi, turističnimi in zdravstvenimi institucijami: STIK Laško, Muzej Laško, KTRC Radeče, ZD Laško, Dom starejših Thermane Laško (stalna soorganizacija prireditev in dejavnosti, sodelovanje pri večjih projektih);
 - z lokalnimi društvi in neformalnimi skupinami: Šmocl, Turistično društvo Laško, KLIP, LAK, DPM Radeče, Društvo ljubiteljev likovne umetnosti Radeče, skupino ročnih del Perle, skupino Nitke (stalna soorganizacija prireditev in sodelovanje pri večjih projektih, financiranje članarine svojim članom);
 - z Javnim skladom za kulturne dejavnosti, OI Laško (skupni projekti in prireditve);
 - z mediji: TV Krpan, MCC TV Laško, Novi tednik, Štajerski val, Radeški utrip (novinarski prispevki, snemanje, sodelovanje pri prireditvah);
 - z LAS Raznolikost podeželja (projekti: razpisi, vodenje projektov, sodelovanja);
 - v knjižničnem sistemu ima Knjižnica Laško razvito partnerstvo z Valvasorjevo knjižnico Krško, Knjižnico Brežice in Knjižnico Sevnica (Posavska potujoča knjižnica), z Združenjem splošnih knjižnic in Osrednjo knjižnico Celje ter intenzivno sodeluje s knjižnicami na celjskem območju, šolskimi knjižnicami na svojem območju, Društvom bibliotekarjev Celje, Zvezo bibliotekarskih društev Slovenije, Kamro in drugimi.

Poleg naštetih partnerstev Knjižnica Laško občasno oziroma pri določenih dejavnostih bolj ali manj intenzivno sodeluje še s številnimi organizacijami in posamezniki v lokalnem okolju in širše, kar namerava ohranjati in širiti še naprej. Prizadevala pa si bo vzpostaviti partnerstvo še s Hišo generacij Laško, ZD Radeče, Varstveno delovnim centrom Radeče in Večgeneracijskim centrom Posavje, enota Radeče.

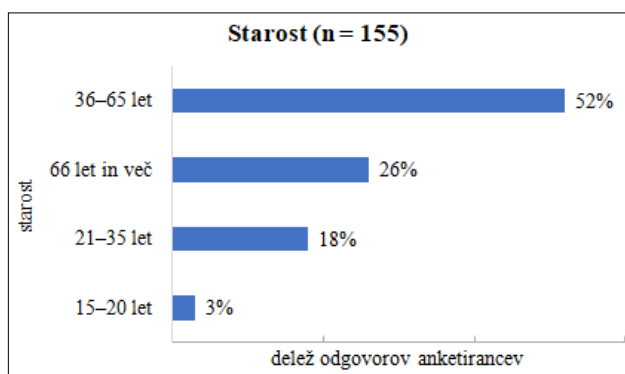
7.5 REZULTATI ANKETE

Na vprašanje o spolu je odgovorilo 154 anketirancev, med njimi je bilo 81 % žensk in 19 % moških (Slika 1).

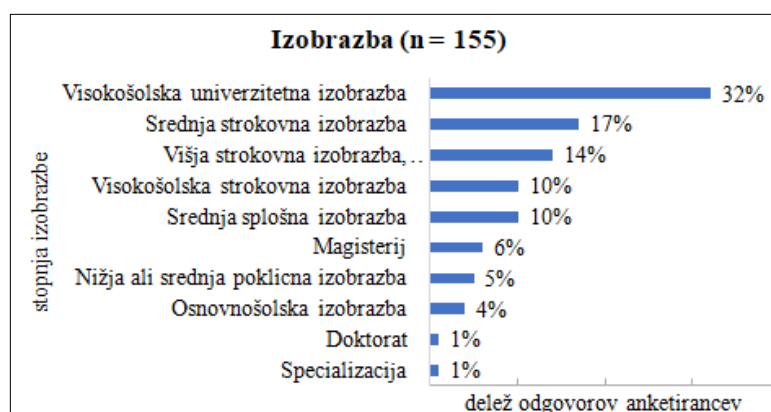
Slika 1: Struktura anketirancev glede na spol

Na vprašanje o starosti je odgovorilo 155 anketirancev. Največ anketirancev je bilo starih od 36 do 65 let (52 %). Najmanj anketirancev (3 %) je bilo starih od 15 do 20 let (Slika 2).

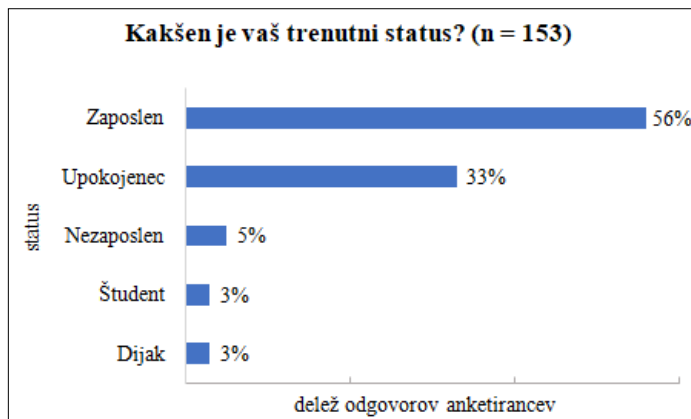
Slika 2: Struktura anketirancev glede na starost

Na vprašanje o izobrazbi je odgovorilo 155 anketirancev (Slika 3). Kar 64 % anketirancev je visoko formalno izobraženih (vsaj višja strokovna izobrazba).

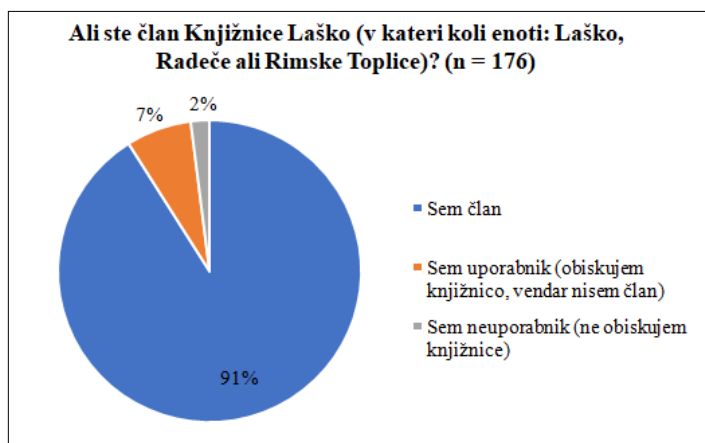
Slika 3: Struktura anketirancev glede na izobrazbo

Na vprašanje o trenutnem statusu je odgovorilo 153 anketirancev. Med njimi je bilo največ zaposlenih (56 %), 33 % je bilo upokojencev, 5 % nezaposlenih ter po 3 % študentov oziroma dijakov (Slika 4).

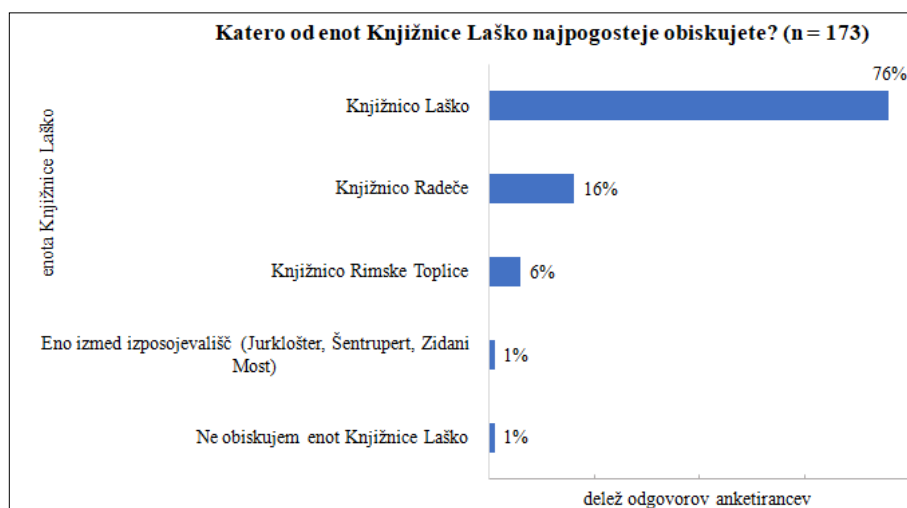
Slika 4: Struktura anketirancev glede na status

Na vprašanje o članstvu v Knjižnici Laško je odgovorilo 176 anketirancev. Od tega jih je 91 % članstvo potrdilo. 7 % anketirancev je uporabnikov, obiskujejo knjižnico, vendar niso člani, 2 % anketirancev pa knjižnice ne uporabljata (Slika 5).

Slika 5: Članstvo v Knjižnici Laško

Na vprašanje o obiskovanju enot Knjižnice Laško je odgovorilo 173 anketirancev (Slika 6). Med njimi jih največ (76 %) obiskuje Knjižnico Laško, Knjižnico Radeče obiskuje 16 % anketirancev, 6 % anketirancev obiskuje Knjižnico Rimske Toplice in 1 % eno izmed izposojevališč (Jurklošter, Šentrupert ali Zidani Most). 1 % anketirancev enot Knjižnice Laško ne obiskuje.

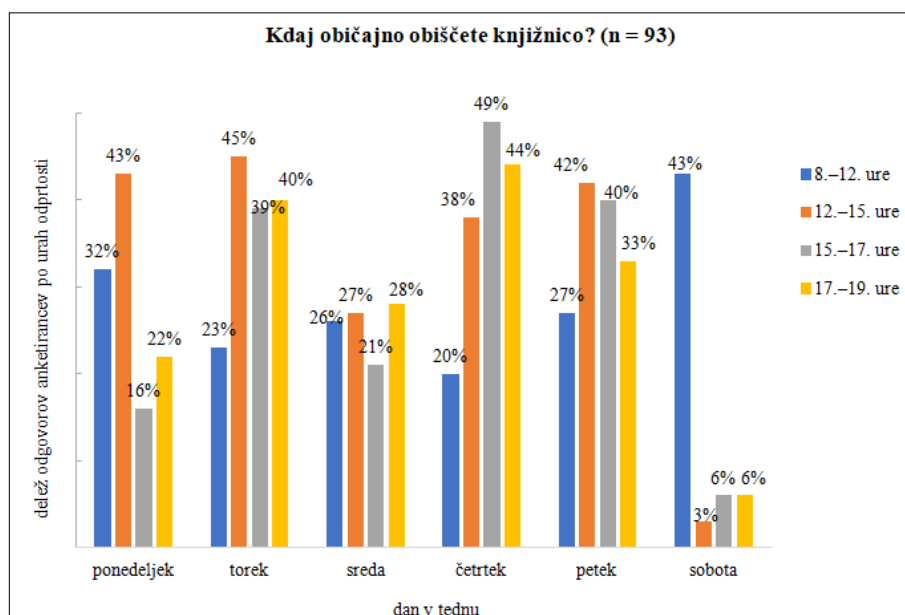
Slika 6: Obiskovanje enot Knjižnice Laško

Na vprašanje o pogostosti obiskovanja knjižnice je odgovorilo 172 anketirancev (Slika 7). Ugotavljamo, da kar 85 % anketirancev obišče knjižnico vsaj enkrat mesečno, 2–3 krat na mesec ali še pogosteje pa 64 % anketirancev.

Slika 7: Pogostost obiska knjižnice

Na vprašanje o času, ko anketiranci običajno obiskujejo knjižnico, je odgovorilo 93 anketirancev (Slika 8). Izbrati je bilo mogoče več odgovorov. 49 % anketirancev je izbralo odgovor *četrtek od 15. do 17. ure*. Glede na delež (40–45 %) zelo blizu so si še odgovori *sobota od 8. do 12. ure*, *ponedeljek, torek in petek od 12. do 15. ure*, *petek od 15. do 17. ure* in *torek ter četrtek od 17. do 19. ure*.

Slika 8: Najpogostejši čas obiska knjižnice

Na vprašanje o najpogostejšem namenu obiska knjižnice je odgovorilo 170 anketirancev (Slika 9). Možnih je bilo več odgovorov. Največ anketirancev (151 oziroma 89 %) obiše knjižnico zaradi izposoje gradiva, temu sledita prevzem rezerviranega gradiva (79 anketirancev oziroma 46 %) in obisk prireditev (73 anketirancev oziroma 43 %). Manjši delež anketirancev najpogosteje obiše knjižnico še zaradi spremstva otroka ali starejše osebe, za pogovor z zaposlenimi, obisk tečaja UTŽO ali uporabo knjižničnih prostorov, na primer čitalnica in dostop do računalnikov. 2 % anketirancev je izbralo odgovor »drugo«, pri čemer so navedli, da knjižnico obišejo še z namenom druženja s prijatelji ter pogovora s prijatelji v toplem in suhem prostoru.

Slika 9: Namen obiska knjižnice

Zanimalo nas je tudi, ali anketiranci obisk knjižnice kombinirajo še s kakšno drugo dejavnostjo. Izbrali so lahko več ponujenih odgovorov. Na vprašanje je odgovorilo 170 anketirancev, od tega jih dobra polovica (53 %) pride samo v knjižnico (Slika 10).

Slika 10: Kombiniranje obiska knjižnice z drugo dejavnostjo

Slaba polovica (47 %) jih obisk knjižnice kombinira z drugo dejavnostjo, od tega jih 39 % gre še v trgovino, 32 % jih gre v službo ali iz nje, manjši delež (9–12 %) jih gre še na kavo, telovadbo ali drugo rekreativno dejavnost, v šolo ali iz šole, na pošto. 8 % anketirancev se je odločilo za odgovor drugo, kjer so navedli, da obisk knjižnice kombinirajo s sprehodi, čakanjem na otroke, drugimi opravki ali obiski.

Na vprašanje o pogostosti uporabe določene storitve knjižnice je odgovorilo 166 anketirancev (Priloga 3). Za posamezne navedene storitve smo dobili različno število veljavnih odgovorov. Anketiranci si najpogosteje izposojajo leposlovno literaturo in prosijo za pomoč knjižničarje pri svetovanju in izbiri gradiva. Od 166 anketirancev si jih 91 (55 %) vsaj enkrat mesečno izposodi leposlovno literaturo, svetovanja knjižničarjev pri iskanju in izbiri gradiva pa se jih 42 od 162 (26 %) poslužuje vsaj enkrat mesečno, skupaj z odgovorom večkrat letno pa kar 106 anketirancev (66 %). Najredkeje (ali nikoli) anketiranci uporabljajo portal Dobre knjige, si izposojajo CD-je, DVD-je in igrače, uporabljajo čitalnico za študij ali prebiranje literature in časopisov, sodelujejo pri Poletnih bralcih (skupaj z otroki), sodelujejo pri Predšolski bralni znački (skupaj z otroki) in obiskujejo študijske krožke (v okviru UTŽO). Storitve, ki jih anketiranci najpogosteje uporabljajo 1–2-krat letno, so izposoja strokovne in študijske literature, obisk strokovnih, izobraževalnih predavanj, obisk literarnih večerov, ostale referenčne storitve knjižničarjev in obiski pravljičnih uric ali ustvarjalnih delavnic.

Zanimalo nas je, ali si uporabniki gradivo rezervirajo preko spleta ali ga raje sami poiščejo v knjižnici. Na vprašanje je odgovorilo 165 anketirancev (Slika 11). V največ primerih (63 %) si anketiranci gradivo poiščejo sami ali s pomočjo zaposlenih v knjižnici.

Slika 11: Iskanje gradiva v knjižnici ali rezervacija preko spleta

V nadaljevanju smo želeli ugotoviti, v kolikšni meri so uporabniki zadovoljni s storitvami in delovanjem Knjižnice Laško (Priloga 4). Za vsako navedeno storitev v anketnem vprašanju je anketiranec lahko ocenil stopnjo zadovoljstva s pomočjo 5-stopenjske lestvice zadovoljstva (zelo zadovoljen, zadovoljen, lahko bi bilo bolje, nezadovoljen in ne uporabljam, ne poznam oziroma me ne zanima). Anketirani so najbolj zadovoljni s prijaznostjo in ustrežljivostjo zaposlenih, kar jih je kar 142 (87 %) ocenilo s stopnjo zadovoljstva *zelo zadovoljen*. Zelo zadovoljni so tudi s strokovnostjo zaposlenih, kar je izbralo 132 anketirancev (81 %). Zelo so zadovoljni še s hitrostjo priprave rezerviranega gradiva, knjižničnim prostorom in urejenostjo knjižnične zbirke. S stopnjo zadovoljstva *zadovoljen* je največ anketirancev ocenilo knjižnično zbirko, lokacijo, odpiralni čas knjižnice in čas prireditve. Največ anketirancev *ne uporablja, ne pozna ali jih ne zanima* izbor in število licenc za branje e-knjig in zvočnih knjig, vključenost v portale Kamra, dLib, Dobre knjige, izbor in ponudba CD-jev, DVD-jev, filmov, risank. Manjši delež anketirancev, vendar še vedno ne zanemarljiv, *ne uporablja, ne pozna ali jih ne zanima* medknjižnična izposoja, pravljичne urice in ustvarjalnice, aktivnosti za otroke, prireditve, literarni večeri, potopisi, predavanja in njihov čas izvajanja. S stopnjo *nezadovoljen in lahko bi bilo bolje* je največ anketirancev (skupaj 68 oziroma 42 %) ocenilo dostopnost knjižnice (parkiranje). Anketiranci so s stopnjo *lahko bi bilo bolje* ocenili še knjižnične prostore, zastopanost gradiva v knjižnični zbirki, urejenost knjižnične zbirke in odpiralni čas, čeprav so z omenjenimi storitvami tudi (zelo) zadovoljni.

Nadalje smo želeli ugotoviti, katere knjižnične vloge so najpomembnejše za uporabnike knjižnice, od naštetih so lahko označili pet po njihovem mnenju najpomembnejših. Na vprašanje je odgovorilo 162 anketirancev. Največ (120 oziroma 74 %) se jih je odločilo za *bralno kulturo in bralno pismenost odraslih* (Slika 12). Sledila je vloga *pridobivanje znanja*, za katero se je odločilo 115 anketirancev. Visok delež anketirancev (68 %) je izbral vlogo *bralna kultura in bralna pismenost otrok*. Najmanj zastopane so bile naslednje tri vloge: *informacijsko in računalniško opismenjevanje* (26 anketirancev oziroma 16 %), *seznanjanje z javnimi zadevami in spremljanje aktualnega dogajanja v družbi* (44 anketirancev oziroma 27 %) ter *domoznanska dejavnost* (47 anketirancev oziroma 29 %).

Slika 12: Za anketirance najpomembnejše knjižnične vloge

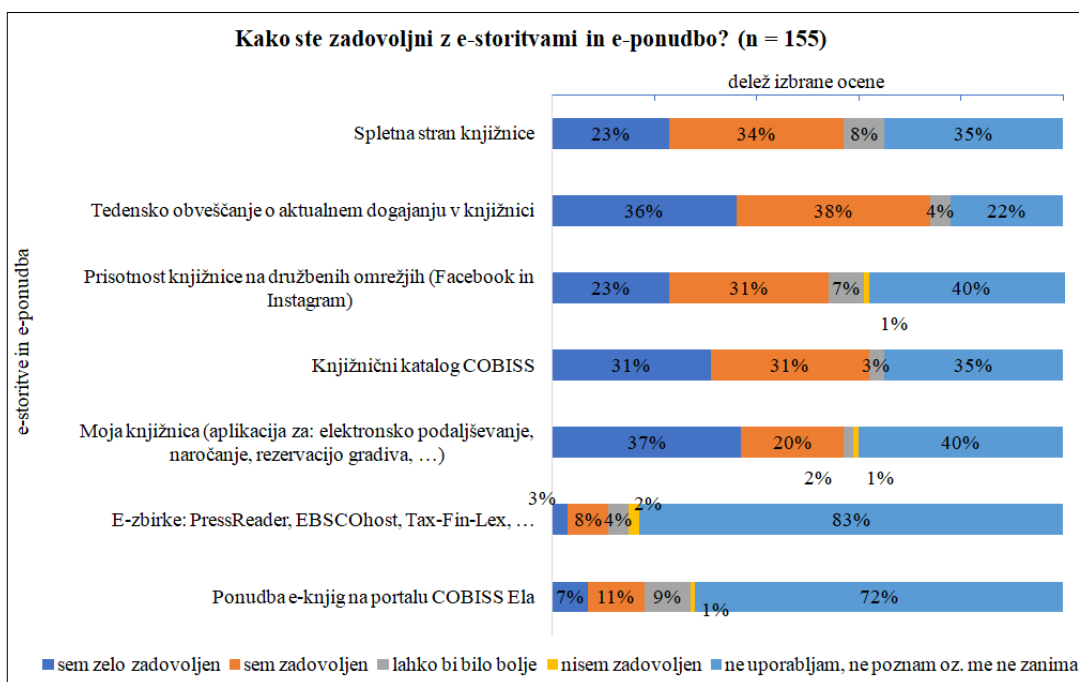
Pri anketnem vprašanju o pomembnosti posameznih knjižničnih vlog, ki bi jih morala imeti knjižnica v skupnosti, smo kot odgovorne kategorije nanizali devet knjižničnih vlog (Priloga 5). Anketiranci so njihovo pomembnost za lokalno skupnost ocenjevali s pomočjo 5-stopenjske lestvice, z vrednostmi od zelo pomembno do zelo nepomembno. Na vprašanje je odgovorilo 158 anketirancev.

Najvišjo stopnjo pomembnosti (povprečna vrednost ocen je 4,8) so anketiranci pripisali knjižnični vlogi *knjižnica nudi podporo bralni kulturi in bralni pismenosti, zagotavlja vire in podporo za razvoj samostojnega branja, bralnih navad in spodbuja branje*, ki jo je 125 od

155 anketirancev (81 %) označilo kot zelo pomembno. Malo manjši delež anketirancev (77 % – 122 od 156 anketirancev) je kot zelo pomembno označil vlogo *knjižnica spodbuja predšolske otroke k učenju ter k razvoju zanimanja za branje in učenju preko ponudbe gradiva in storitev za otroke in/ali starše* (povprečna vrednost ocen prav tako 4,8). S povprečjem ocen 4,7 sledi vloga *knjižnica daje podporo formalnemu izobraževanju, pomaga učencem, dijakom in študentom vseh starosti pri izpolnjevanju izobraževalnih ciljev*, ki jo je kot zelo pomembno spoznalo 117 od 158 anketirancev (74 %). Sledi vloga *knjižnica daje podporo neformalnemu izobraževanju, podpira posameznike vseh starosti pri njihovem dopolnilnem oziroma lastnem izobraževanju in učenju* s povprečjem 4,6, ki so jo kot zelo pomembno označili 104 od 157 anketirancev (66 %). S povprečjem 4,5 sledijo tri vloge: vloga *knjižnica je zbirališče skupnosti, prostor druženja, svobodnega razpravljanja, (vseživljenjskega) izobraževanja, ustvarjanja občutka skupnosti in (civilno) družbenega udejstvovanja*, ki jo je kot zelo pomembno označilo 94 od 157 anketirancev (60 %); vloga *knjižnica ponuja aktualno gradivo, dovolj zanimivo, v različnih oblikah (elektronska in zvočna oblika), tudi na daljavo*, ki jo je kot zelo pomembno spoznalo 94 od 157 anketirancev (60 %) ter vloga *knjižnica zagotavlja informacije o lokalni zgodovini in razvoju domačega kraja, zbira in ponuja vire, ki se nanašajo na lokalno zgodovino, in zagotavlja pomoč rodoslovcem*, ki jo je prav tako za zelo pomembno označilo 93 od 157 anketirancev (60 %).

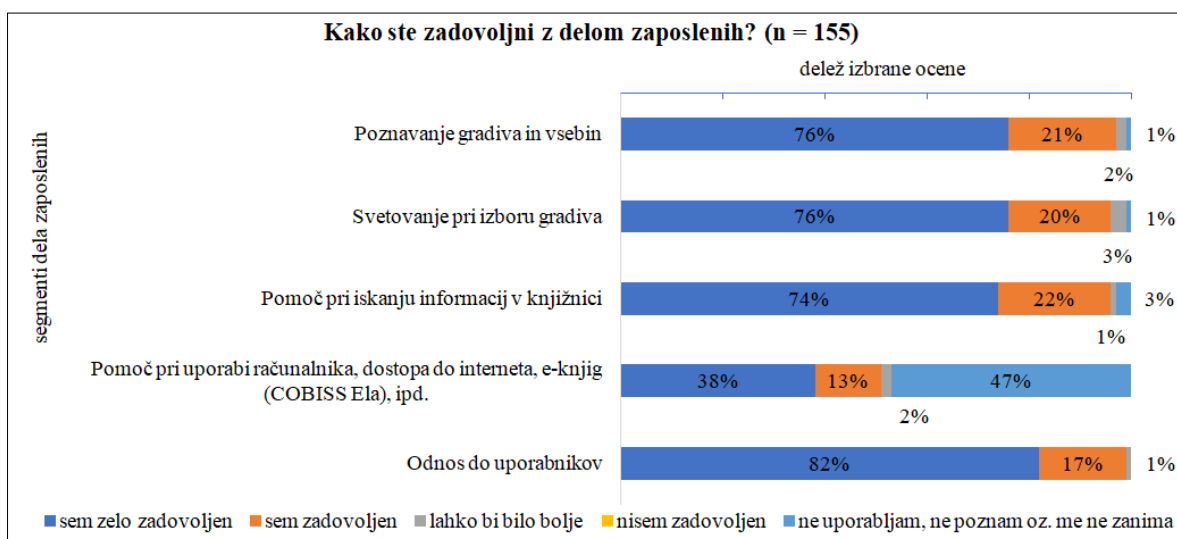
Ugotoviti smo želeli, v kolikšni meri so uporabniki zadovoljni z e-storitvami in e-ponudbo. Rezultati ankete so pokazali, da ne da anketiranci ne bi bili zadovoljni s storitvami, ampak jih velik delež storitev sploh ne uporablja, ne pozna oziroma jih ne zanimajo (Slika 13). Kar 127 anketirancev od 153 (83 %) jih e-storitev ne uporablja, ne pozna oziroma jih ne zanimajo e-zbirke: PressReader, EBSCOhost in Tax-Fin-Lex, temu sledi ponudba e-knjig na portalu COBISS Ela – 110 anketirancev (72 %) jih ne uporablja, ne pozna oziroma jih ne zanimajo. S spletno stranjo knjižnice je zadovoljnih največ anketirancev, 53 od 154 (34 %), skoraj enak delež (35 %) pa jih spletne strani ne uporablja, ne pozna oziroma jih ne zanima. 8 % jih meni, da bi spletna stran lahko bila boljša. S tedenskim obveščanjem o aktualnem dogajanju v knjižnici je kar 115 anketirancev od 155 (74 %) zelo zadovoljnih oziroma zadovoljnih. Nihče ni nezadovoljen, jih pa 34 (22 %) tega ne uporablja, ne pozna oziroma jih ne zanima. Večji delež (61 anketirancev od 153, to je 40 %) jih tudi ne uporablja, ne pozna oziroma jih ne zanima prisotnost knjižnice na socialnih omrežjih in storitev Moja knjižnica. Dobra polovica

anketirancev je z omenjenima storitvama zelo zadovoljna oziroma zadovoljna, prav tako tudi s knjižničnim katalogom COBISS (94 anketirancev od 153).

Slika 13: Zadovoljstvo anketirancev z e-storitvami in e-ponudbo

Na vprašanje o zadovoljstvu z delom zaposlenih je odgovorilo 155 anketirancev. Najbolj so zadovoljni z odnosom zaposlenih do uporabnikov, samo en anketiranec meni, da bi lahko bilo bolje (Slika 14). Prav tako so zelo zadovoljni (74–76 %) z njihovim poznavanjem gradiva in vsebin, svetovanjem pri izboru gradiva in pomočjo pri iskanju informacij.

Slika 14: Zadovoljstvo anketirancev z delom zaposlenih

Največ anketirancev (72 od 153) ne uporablja, ne pozna oziroma jih ne zanima pomoč zaposlenih pri uporabi računalnika, dostopu do interneta, e-knjig in podobno. Tisti, ki to uporabljajo (78 od 153 anketirancev, to je 51 %), pa so z delom zaposlenih zelo zadovoljni ali zadovoljni.

Na vprašanje o storitvah, ki jih knjižnica še ne nudi, pa bi si jih želeli, je odgovorilo 133 anketirancev. Možnih je bilo več odgovorov. Največ anketirancev, to je 65 (49 %), si želi knjižnično kavarno ali vsaj prostor z avtomati in prigrizki (Slika 15). Temu sledi pogovorno-bralni klub za odrasle, ki ga je navedlo 47 anketirancev (35 %). Željo po pravljичni sobi je izrazilo 34 anketirancev (26 %), 32 anketirancev (24 %) pa je izrazilo željo po dostavi knjig na dom. Najmanj anketirancev je izmed ponujenih odgovorov izbralo željo po potujoči knjižnici (13 anketirancev), uporabi kreativnih pripomočkov (3D-tisk in podobno) (15 anketirancev) in po igralnici (17 anketirancev). Za odgovor drugo se je odločilo 11 anketirancev (13 %). Navedli so naslednje: *nič ne pogrešam, vse je fino; večja knjižnica; ne pogrešam ničesar, najbrž zaradi super učinkovitosti in prijaznosti knjižničarke tjaše; naj tako ostane; več prostora za knjige; dvigalo; večja predavalnica.*

Slika 15: Dodatne knjižnične storitve, ki si jih želijo anketiranci

Na odprto anketno vprašanje, s katerim smo sodelujoče v anketi povabili, da nam še kaj sporočijo, komentirajo ali pohvalijo, se je odzvalo 30 anketirancev. Njihovi odgovori so razvidni iz Priloge 6, kjer so navedeni dobesedno. Anketiranci so izpostavili predvsem prijaznost, strokovnost in ustrežljivost zaposlenih. Kot navaja eden izmed njih: »pohvala

vsem zaposlenim, ker ste vedno prijazni, pomagajte in skrbite, da je knjižnica laško zelo prijeten prostor, kamor se mnogi vedno znova radi vračamo. v knjižnici je čutiti dobro delovno klimo, kar se odseva tudi navzven. ste zelo aktivni. imamo veliko gradiva in vedno poskrbite, da hitro dobimo nove izdaje. hvala vam tudi za organizacijo kvalitetnih dogodkov, kjer sodelujete z lokalno skupnostjo, hkrati pa nas ponesete tudi izven meja, da širimo obzorja. hvala vsem in vsakemu posebej, odlično delate. Več anketirancev pa je izpostavilo tudi prostorsko stisko knjižnic v Laškem in Radečah. En anketiranec je zapisal: »kdaj bo knjižnica razširila svoje prostore?, med množico knjig vsepovsod, sedaj že tudi po tleh, smo čisto izgubljeni«.

7.6 REZULTATI INTERVJUJA

Z izvedbo intervjujev smo poskušali pridobiti bolj poglobljene uvide v (trenutno) stanje knjižnice s strani zaposlenih. Vprašali smo jih namreč, kaj so po njihovem mnenju prednosti in slabosti knjižnice ter katere priložnosti in grožnje ali izzive vidijo za knjižnico v prihodnosti. Zanimala nas je njihova ocena sodelovanja in komunikacije med zaposlenimi, med zaposlenimi in vodstvom, njihova usposobljenost in strokovnost ter želje po izobraževanju in izboljšanju delovnih pogojev. Zanimali so nas še mnenje glede tehnološke opremljenosti knjižnice in predlogi za morebitne izboljšave ali novosti. Z zadnjim vprašanjem smo jih povabili, da spregovorijo še o drugih pripombah ali predlogih za izboljšanje delovanja knjižnice. Okvirna vprašanja za intervju smo pripravili vnaprej (Priloga 2). Analiza zbranih kvalitativnih podatkov je v nadaljevanju razdeljena na devet tematskih izhodišč, ki smo jih oblikovali na podlagi odgovorov intervjuvancev.

7.6.1 Prednosti knjižnice

Vsi zaposleni so navedli več prednosti knjižnice, večinsko so izpostavili uporabnike, zaposlene, odnos(e) med uporabniki in zaposlenimi, knjižnično zbirko, položaj v okolju in partnerstva, raznolike prireditve in aktivnosti za vse starostne skupine, številčne bralnosposodbevalne akcije, dobro vodstvo. Poudarili so, da ima Knjižnica Laško v primerjavi z drugimi splošnimi knjižnicami sorazmerno kratko (skoraj 50-letno) tradicijo, a je kljub temu v majhnem lokalnem okolju s svojo dejavnostjo unikatna ustanova z bogato zgodovino. Zaposleni so izpostavili dobro lokacijo kot prednost, saj se osrednja knjižnica v Laškem

nahaja v starem mestnem jedru, ki je središče mesta, obdano še z drugimi kulturnimi ustanovami, s katerimi knjižnica prav tako sodeluje in ima vzpostavljena partnerstva. Velika prednost knjižnice so njeni zvesti uporabniki, za katere zaposleni ocenjujejo, da knjižnici sledijo, sprejemajo njihove pobude in z njimi sodelujejo. To dokazujejo tudi relativno in primerjalno visoki odstotki uporabe knjižničnih storitev. En intervjuvanec je dejal: *»Ker je splošna knjižnica namenjena uporabi, ni sama sebi namen, ocenjujem, da so uporabniki pomembna prednost Knjižnice Laško.«*

Intervjuvanci menijo, da so zaposleni v Knjižnici Laško prav tako prednost knjižnice, saj delujejo dobro in kolektivno. V svojih odnosih do uporabnikov skrbijo za prijaznost, pozornost, odprtost, dostopnost, prijetnost, skrbnost, odzivnost. Za uporabnike dejansko naredijo skoraj vse, saj so za njih na prvem mestu, in ker menijo, da je z ustvarjanjem prijetnega vzdušja večja verjetnost, da se bodo uporabniki želeli vračati (pogosteje).

Prednost knjižnice je po mnenju intervjuvancev tudi knjižnična zbirka, pester in premišljen izbor gradiva, ki pokriva različna področja interesov in potreb bralcev. Izpostavljajo tudi, da se knjižnica trudi zadovoljiti kulturne, izobraževalne in raziskovalne potrebe uporabnikov ter v ta namen organizira različne prireditve za vse starostne skupine in prireja številne bralnosposodbuvalne akcije.

7.6.2 Omejitve in slabosti knjižnice

Intervjuvani zaposleni se zavedajo tudi slabosti knjižnice in izpostavljajo naslednje: pomanjkanje prostora, slaba tehnološka opremljenost, primanjkljaji določenih znanj, nesamostojnost zaposlenih, premalo neposrednih odgovornosti in premalo aktivna promocija. Kot eno največjih slabosti knjižnice so izpostavili izrazito pomanjkanje prostora, ki omejuje tako shranjevanje knjižničnega gradiva kot tudi možnosti za organizacijo različnih prireditev in dejavnosti. Menijo, da je stanje najbolj kritično v osrednji knjižnici v Laškem. Čeprav je sama zgradba arhitekturno privlačna in se knjižnica nahaja na odlični lokaciji, jim omejen prostor predstavlja izziv pri zagotavljanju sodobnih knjižničnih storitev in onemogoča nadaljnji razvoj Knjižnice Laško. Pravijo, da pomanjkanje prostora vpliva na več vidikov delovanja. Omejeno število polic in shranjevalnih površin otežuje razporeditev in dostopnost gradiva, kar obiskovalcem in zaposlenim otežuje iskanje knjig in drugih virov. Premajhni

prostori onemogočajo dejavnosti določenih ciljnih skupin (na primer igralnica za majhne otroke, bralne sobe, študijski kotički), manjka večji namenski prireditveni prostor, prostori so neprimerni za dostop gibalno oviranim, manjkajo tudi pisarne oziroma prostori za delo zaposlenih. Izpostavljajo še, da so tudi prostori krajevne knjižnice v Radečah premajhni, predvsem manjka namenski prireditveni prostor.

Slabost knjižnice je po mnenju intervjuvancev tudi parkiranje oziroma dostopnost zgradbe, saj je večje število parkirnih mest v Laškem precej oddaljeno od knjižnice. En intervjuvanec je kot slabost knjižnice izpostavil še knjižnično mrežo, v smislu, da mreža Knjižnice Laško ni zadovoljivo pokrita, saj ne seže v manjše kraje Občine Laško. V teh krajih so namreč vzpostavljena izposojevališča, ki pa ne delujejo primerno in na takšen način ne morejo izpolnjevati nalog sodobne splošne knjižnice. Slaba tehnološka opremljenost je v veliki meri pogojena s prostorsko stisko in s primanjkljaji določenih znanj, kar je bilo med intervjuvanci izpostavljeno kot slabost, saj se za novo tehnološko opremo težko najde prostor in hkrati zaposleni, ki bo več uporabe nove tehnologije. Kot slabost so intervjuvani izpostavili še poškodovano gradivo, ki je v obtoku izposoje in se ga pravočasno ne popravi, premalo investiranja v promocijske materiale in to, da so zaposleni velikokrat preveč odvisni drug od drugega in ne morejo samostojno opraviti določenega dela.

7.6.3 Predlogi za izboljšave

Intervjuvanci so navedli več priložnosti, ki jih vidijo za izboljšanje storitev in delovanja knjižnice v prihodnosti. Nanašajo se predvsem na prej izpostavljene slabosti knjižnice. Novi/dodatni prostori za osrednjo knjižnico bi bili po njihovem mnenju osnova za kvaliteten preskok v delovanju knjižnice v Laškem. Enako velja za knjižnico v Radečah. Menijo, da bi lahko s primerno in prilagojeno opremo prostorov izvajali več različnih prireditev za različne ciljne skupine ter vzpostavili delovne skupine za različne dejavnosti in spodbujali k večji vključenosti uporabnikov.

Zaposleni si želijo še več povezovanja z lokalno skupnostjo. Čeprav so položaj Knjižnice Laško v okolju in partnerstva navedli kot eno izmed prednosti knjižnice, menijo, da je še precej možnosti pri njenem sodelovanju, povezovanju in odpiranju navzven. Kot primer je en intervjuvanec navedel sodelovanje s šolskimi knjižnicami na območju, ki pa mora biti

premišljeno in nadzorovano oziroma je pri tem treba paziti, da knjižnica ohrani svojo identiteto in fokus na izpolnjevanju knjižničnih vlog.

Večkrat izražena priložnost za izboljšave je v odgovorih intervjuvancev tudi potujoča knjižnica, ki bi lahko izboljšala dostopnost do knjižničnih storitev na območju občine Laško. Priložnost za izboljšave vidijo tudi na področju izobraževanj, pridobivanju novih kompetenc in v večji samoiniciativnosti zaposlenih, saj bi se s tem lahko povečala njihova strokovnost in proaktivnost. Tovrstno delovanje bi se vsekakor odrazilo v višjem nivoju storitev za uporabnike Knjižnice Laško.

7.6.4 Grožnje in izzivi

Med intervjuvanci je bila poudarjena močna skrb glede stagnacije financiranja. Zavedajo se, da se realno gledano sredstva Ministrstva za kulturo (ki sicer predstavljajo majhen delež financiranja dejavnosti Knjižnice Laško) v zadnjih letih znižujejo, kar sicer ni usodno za knjižnično dejavnost, vsekakor pa ni dober signal glavnim financerjem knjižnice – občinam. Poudarjajo, da je financiranje s strani Občine Laško in Občine Radeče sicer stabilno, a je vendarle sorazmerno krhko in podvrženo vsakokratnim odločevalcem (županom, občinskim uslužbencem, občinskim svetom). Zato vidijo veliko nevarnost v tem (kar je tudi že občasna praksa), da ob določenih neizogibnih povišanjih stroškov (plače zaposlenih, materialni stroški, nepredvideni nujni stroški in podobno) ni tudi sorazmernega povišanja financiranja, kar gre vedno na škodo dejavnosti knjižnice. Izpostavljajo tudi, da razvoj ni mogoč brez finančne podpore, tako da le-tega ne bo brez konstantnega, čeprav minimalnega, povečevanja financiranja.

Intervjuvanci poudarjajo, da mora knjižnica slediti hitremu tehnološkemu razvoju, na drugi strani pa mora sprejeti vlogo pomembnega akterja pri zmanjševanju digitalnega razkoraka. Kot velik izziv na tem področju izpostavljajo umetno inteligenco. Menijo, da če ne bo prepoznan pomen knjižnic v nekem širšem človeškem in kulturnem smislu in če se bo vpliv umetne inteligence nenadzorovano razbohotil, lahko knjižnice izgubijo svoj pomen in vlogo v tako velikem obsegu, da postane vprašljiv celo njihov obstoj.

Velik izziv zaposlenim predstavljajo že večkrat omenjeni prostori. Knjižnica Laško bo po njihovem mnenju napredovala (in obstala) le, če uspešno opravi s tem izzivom.

Posebej je v odgovorih intervjuvancev izražen izziv približevanja knjižnične dejavnosti mlajšim generacijam (rojeni po letu 2000). Pripadniki te ciljne skupine zagotovo ne bodo več uporabljali knjižnice na dandanes ustaljene načine, vsaj ne v takšnem obsegu kot predhodne generacije. Zavedajo se, da bo treba, ker je knjižnica namenjena vsem generacijam, najti načine, področja, storitve, ki jih bodo v knjižnici oziroma ponujene od knjižnice uporabljale tudi mlajše generacije. "Trajna izguba" teh uporabnikov bi pomenila zaton knjižnične dejavnosti. Intervjuvani še dodajajo, da so se naloge/vloge splošne knjižnice v zadnjih desetletjih močno spreminjale/dodajale; zdaj pa je to spreminjanje še hitrejše. Ob ohranitvi in kvalitetnem izpolnjevanju svojih tradicionalnih vlog je tudi Knjižnica Laško pred izzivom, da postane še bolj dostopen prostor, središče lokalnega okolja, namenjeno vsem. Zaposleni poudarjajo, da sta inovativnost in proaktivnost v delovanju nujni, da knjižnica okrepi svojo središčno vlogo v javnem prostoru. En intervjuvanec izpostavlja, da bi na kadrovskem področju potrebovali še računalničarja, tajnico in hišnika, saj morajo nemalokrat tovrstna dela opraviti sami zaposleni, ki pa nimajo ustreznega znanja s teh področij.

7.6.5 Sodelovanje med zaposlenimi in komunikacija z vodstvom

Intervjuvani zaposleni medsebojno sodelovanje ocenjujejo kot zelo dobro ali dobro. Med zaposlenimi vlada profesionalno in korektno sodelovanje, ki omogoča nemoteno delovanje knjižnice ter kakovostne storitve za obiskovalce. Veliko je sodelovanj med zaposlenimi pri konkretnih dejavnostih, skupnih projektih. Ta sodelovanja intervjuvanci načeloma ocenjujejo kot zelo dobra, je pa občasno še premalo komunikacije, morda zadeve vselej niso dovolj dorečene oziroma naloge razdeljene, ampak čuti se timski duh, zavest dela za skupno stvar in predanost poslanstvu knjižnice oziroma poklicu. Zaposleni izpostavljajo, da bi se njihovo sodelovanje in komunikacija lahko izboljšala na področju delitve del, odzivnosti, iskrenosti, izmenjave idej in povratnih informacij ter pri prevzemanju odgovornosti, kar bi pripomoglo k še večji učinkovitosti in boljšemu vzdušju.

Intervjuvanci bi želeli, da bi bilo več časa namenjenega izobraževanju in razvoju vseh zaposlenih, saj bi to pripomoglo k večji motivaciji in boljšemu razumevanju dela. Tudi sodelovanje med direktorjem in zaposlenimi, v obe smeri, ocenjujejo kot zelo dobro, bi pa vedno lahko bilo še bolje. Zaposleni navajajo, da jim je z direktorjem prijetno sodelovati, njegova komunikacija je korektna in spoštljiva, kar zelo cenijo. Njegovo vodenje je po

njihovem mnenju pametno, racionalno, z veliko posluha do zaposlenih in njihovih želja. Nekateri bi si na trenutke želeli s strani vodstva več jasnosti, obveščanja o spremembah, posredovanja informacij in definiranja rokov za izpolnjevanje posameznih nalog.

Tudi predstavnik vodstva knjižnice je izrazil željo po večji učinkovitosti v komunikaciji ter večjem občutku za to (in ravnanju na takšen način), da si med sabo delijo pomembne informacije, nepomembne informacije pa zadržijo zase oziroma si z njimi ne jemljejo časa in energije. Navaja, da *»... bi si želel tudi razumevanja s strani zaposlenih, da vse informacije do vseh izmed njih ne morejo priti vedno od mene ter da ni pomembno to, od koga pridejo, ampak da pridejo. Proaktivno delovanje pomeni tudi, da informacije, ko je potrebno, poiščemo sami – in tega bi od zaposlenih tudi želel v večji meri. Zavedam pa se tudi, da moram kot vodja dajati zaposlenim več jasnih in odločnih navodil.«* To je hkrati odgovor na nekatere izražene želje zaposlenih glede komunikacije z vodstvom.

7.6.6 Usposobljenost in strokovnost zaposlenih ter izboljšave na tem področju

Intervjuvani menijo, da so za dela in naloge, ki jih večinoma opravljajo, dokaj oziroma dobro usposobljeni, hkrati pa se zavedajo, da se je tudi na področju bibliotekarstva in drugih področjih treba nenehno izobraževati. Težave vidijo na določenih področjih, ki jih (po)zna samo ena oseba. Izpostavili so sledeča: računalništvo, informacijske tehnologije, baze podatkov in umetno inteligenco, na katerih bi se morali okrepiti vsi.

Vodstvo zaposlenim omogoča, da se udeležujejo izobraževanj, ni pa še učinkovitega prenosa pridobljenega znanja oziroma deljenja gradiv (izročkov) z izobraževanj. Vodstvo je izpostavilo, da do premalo usposobljenosti oziroma strokovnosti prihaja zaradi izogibanja odgovornosti oziroma določenim potencialnim področjem dela, ki se jih še ne lotevajo. Meni tudi, da je včasih prepogosto oklepanje starega, zato imajo nekateri zaposleni težave s sprejemanjem sprememb, pa tudi z njihovo implementacijo. Posledica tega je tudi, da ne sledijo dovolj novostim oziroma se jih izogibajo. Vodstvo je prepričano še, da je možnosti izobraževanja zaposlenih dovolj, tako z vidika ponudbe kot tudi omogočanja izobraževanja s strani vodje, je pa to večkrat pogojeno s časom, razporeditvijo dela, financami ali pa samim interesom zaposlenih. Intervjuvani so izpostavili želje po izobraževanjih na naslednjih področjih: katalogizacija, nabava gradiva, vodenje, menedžment, organizacija dela,

komunikacijske veščine in veščine javnega nastopanja, reševanje kriznih situacij, medosebni odnosi, sodelovanje, varovanje zdravja, digitalne baze podatkov in e-knjige, nova knjižnična tehnologija. Vodstvo meni, da so pri večini zaposlenih prisotne želja po znanju in ideje za delovanje knjižnice, si pa pri nekaterih zaposlenih želi več vedoželjnosti in implementacije novega znanja v vsakodnevno delo.

7.6.7 Predlogi za izboljšanje delovnih pogojev in zadovoljstva zaposlenih

K zadovoljstvu zaposlenih zelo pripomore izreden posluš vodstva pri organizaciji delovnih urnikov in procesov, saj izhajajo iz potreb in želja zaposlenih, ki jim direktor, če je le mogoče, poskuša ugoditi. Med intervjuvanci je poudarjena težnja po razmisleku glede boljše organizacije dela, po večji fleksibilnosti vseh zaposlenih, bolj nedvoumno opredeljenih zadolžitvah in odgovornostih, organizaciji tematskih prireditev, ko so stvari aktualne, in urejenosti knjižničnih prostorov (*»ne odlagališča«*).

Večina sodelujočih v intervjuju je predlagala več dejavnosti s področja varovanja zdravja oziroma zdravja na delovnem mestu in vzdrževanja dobrih odnosov. Z rešitvijo prostorske stiske bi si želeli še prostor za osebno garderobo in mirno delovno okolje, opremljeno vsaj z mizo in računalnikom. En intervjuvanec je za izboljšanje zadovoljstva zaposlenih predlagal vzpostavitev aktivne baze vseh dogodkov, izobraževanj, dopustov in delovnih koledarjev. Podana sta bila še dva predloga za izboljšanje delovnih pogojev, in sicer: namestitvev klimatske naprave v Knjižnici Rimske Toplice in zmanjšanje prepiha v Knjižnici Laško.

7.6.8 Tehnološka opremljenost knjižnice in uporaba tehnologije

Intervjuvanci menijo, da je tehnološka opremljenost knjižnice sorazmerno dobra, predvsem glede na njihovo znanje in aktivnosti, ki jih izvajajo oziroma jih ne izvajajo, ali pa v slovenskem merilu. Večja težava je, da predvsem zaradi prostorske stiske in neznanja uporabe določena tehnologija, ki jo knjižnica ima (na primer 3D-tiskalnik, 3D-pisala), ni dovolj izkoriščena s strani zaposlenih in uporabnikov. Zaposleni se zavedajo, da je tehnološka opremljenost v precejšnji meri odvisna od prostorov; s tega vidika je situacija predvsem v knjižnicah v Laškem in Radečah dokaj slaba. Osrednja knjižnica ima namreč dvigalo (osnovna tehnologija), ki ne pelje v drugo nadstropje knjižnice. V izogib neuporabi

tehnologije, ki jo knjižnica ima ali bi si jo želela imeti, zaposleni izražajo željo po dodatnem zaposlovanju tehničnega kadra, več tovrstnih izobraževanjih in večji usposobljenosti na tem področju.

Intervjuvanci poudarjajo tudi nujnost nadaljnje skrbi za modernizacijo IKT-opreme. Ob večjem posegu v knjižnični prostor bi bila vsekakor nujna uvedba sistema RFID ter kakšne postaje za samostojno izposajo in vračanje knjižničnega gradiva. Poudarjajo, da bi bila z vidika promocije knjižničarske dejavnosti, še zlasti za mlajšo populacijo, potrebna še večja vpetost knjižnice v sodobna družbena komunikacijska omrežja. Intervjuvanci so navajali še, da si v knjižnici želijo še naslednje tehnološke izboljšave ali novosti: sodobno dvorano za izvajanje prireditev, sodoben multimedijski prostor, individualne koticke, uporabo 3D-tiskalnika, bralnike, namestitve slušne zanke, morda zunanji paketnik za knjige, večji nabor dostopov do e-zbirk, napravo za štetje obiskov ter alarm in trajno nameščena projektor in platno v Knjižnici Radeče.

7.6.9 Izboljšanje delovanja knjižnice

Pri mnenjih za izboljšanje delovanja knjižnice so v ospredju določeni dejavniki, ki so nujni za boljše delovanje knjižnice in smo jih že nekajkrat omenili. Izstopajo predvsem prostori in finančna sredstva. Intervjuvanci si želijo ohranjati neposreden (fizičen) stik z uporabniki in ciljnim skupinami. Ob tem pozdravljajo uvajanje sodobne tehnologije in posredovanje informacijskih virov na daljavo na pravilen način, tak, ki jih ne bo oddaljil od njihovega poslanstva.

Ob razmišljanju o izboljšanju delovanja knjižnice je vodstvo predlagalo izboljšanje vodenja, predvsem pri delegiranju nalog in delitvi odgovornosti. Pri zaposlenih pa pričakuje izboljšave v smislu večje samoiniciative, večjega prevzemanja odgovornosti in večje pripravljenosti na spremembe.

Intervjuvanci so predlagali še izboljšave pri promociji in obveščanju o prireditvah, dostopnosti do celotne knjižnične zbirke, sodelovanjih v projektih in urejenosti prostorov. Predvsem pa so želje vseh zaposlenih, da si med seboj pomagajo, gradijo dobre in zdrave odnose, zdrav dialog in vizijo ter stremijo k dobremu delu in uspehu.

8 RAZPRAVA

Na podlagi rezultatov raziskave, ki je vključevala analizo notranjega okolja knjižnice ter izvedeno anketo uporabnikov knjižnice in intervjuje zaposlenih, smo lahko preverili pravilnost zastavljenih predpostavk (hipotez).

Analiza notranjega okolja potrjuje, da je delovanje Knjižnice Laško dobro, v slovenskem prostoru pa povprečno ali nadpovprečno. Prostori osrednje in krajevnih knjižnic zadostujejo določilom pogojev za izvajanje knjižnične javne službe, prav tako odprtost. Glede na Strokovna priporočila in standarde za splošne knjižnice (2019) so prostori knjižničnih enot premajhni, kar je še posebej izrazito pri osrednji knjižnici, kjer premajhni in nefunkcionalni prostori zavirajo njen nadaljnji razvoj. Knjižnična zbirka je glede na strokovna določila ustrezna. Kljub povečevanju odpisa knjižničnega gradiva v zadnjih letih je obseg knjižnične zbirke prevelik, zato bo treba v prihodnje odpis izvajati še bolj dosledno. Nakup knjižničnega gradiva pa komaj dosega določila pogojev, kar je posledica stagnacije financiranja za ta namen. Število in izobrazbena struktura zaposlenih sta ustrezna glede na pogoje za izvajanje knjižnične javne službe, glede na standarde pa ne. Izzivi Knjižnice Laško na kadrovskem področju so predvsem na področju sprejemanja sprememb/novosti in odgovornosti ter implementacije znanj v vsakdanje delo. Knjižnica Laško ustrezno izpolnjuje večino knjižničnih vlog, nekatere pa le delno, za kar so razlogi večinoma objektivni. Statistični podatki o delu Knjižnice Laško (aktivni člani, izposoja, obisk, prireditve in dejavnosti) kažejo na trend naraščanja po letu 2020 in doseganja ali preseganja predkoronskih rezultatov, ki so hkrati večinoma nad slovenskim povprečjem. Knjižnica ima široko razvejana partnerstva in poleg njih številna občasna sodelovanja ter nenehno vzpostavlja nova povezovanja v lokalnem in širšem okolju.

Iz rezultatov ankete in intervjujev je nedvomno razvidno, da v veliki meri po mnenju uporabnikov in zaposlenih Knjižnica Laško dobro izpolnjuje svojo vlogo v lokalnem okolju, da je večinoma primerno dostopna uporabnikom in drugim obiskovalcem, da ponuja dovolj različnih oblik storitev za vse starostne skupine ter da imajo strokovni delavci ustrezen odnos do uporabnikov.

Ugotovili smo, da uporabniki v glavnem obiščejo knjižnico zaradi njenih tradicionalnih storitev, med katerimi prevladuje izposoja gradiva, temu sledi prevzem rezerviranega gradiva, velik del anketirancev pa knjižnico obišče ob prireditvah. Zelo nizek je delež anketirancev, ki knjižnico obiščejo z namenom uporabe prostorov, kot sta čitalnica in študijska soba z računalniki, ter zaradi učenja ali druženja. Ta rezultat nas kljub nekaterim razumljivim razlogom preseneča, saj so številne raziskave pokazale, da knjižnice niso zgolj prostor za namestitev knjig, temveč tudi družbeno središče, kjer se ljudje povezujejo in krepijo skupnost. Sodobna, k uporabniku usmerjena knjižnica je oblikovana kot prostor navdiha, kot prostor učenja ter kot prostor srečevanj in druženj – t. i. »tretji prostor«. Dva anketiranca sta sicer navedla, da knjižnico obiščeta z namenom *druženja s prijatelji in za pogovor s prijatelji v toplem in suhem prostoru*. Veliko pomanjkljivost predstavljajo omejeni prostori knjižnice, predvsem v Laškem. Glede na rezultate ankete lahko trdimo, da ima Knjižnica Laško (pre)malo rednih uporabnikov, ki knjižnico dojemajo tudi kot prostor druženja in preživljanja prostega časa. Ena izmed knjižničnih vlog je tudi informacijsko središče lokalne skupnosti, ki so jo po pomembnosti anketiranci uvrstili na četrto mesto. Na zadnjem mestu je vloga informacijsko in računalniško opismenjevanje. Sklepamo, da so anketirancem kljub ponudbi dostopa do sodobne digitalne tehnologije in dejavnosti, povezanih z njo, primarne tradicionalne knjižnične vloge, kot sta podpora bralni kulturi in bralni pismenosti ter zagotavljanje virov in podpore za razvoj samostojnega branja, bralnih navad in spodbujanja branja. Anketiranci so vlogo bralna kultura in bralna pismenost odraslih določili kot njim najpomembnejšo. Pomembnejši od preostalih se jim zdita še vlogi bralna kultura in bralna pismenost za otroke in tudi mladostnike. Pri strateškem načrtovanju bo potrebna dodatna pridobitev informacij glede uporabe knjižničnih prostorov (ne)uporabnikov in njihovega mnenja, saj si knjižnica želi, da bi jo (ne)uporabniki videli kot prostor srečevanja, kvalitetnega preživljanja prostega časa in socialne aktivnosti ter kot središče lokalne skupnosti.

Rezultati ankete so pokazali, da velik delež anketirancev (62 %) knjižnico obiskuje pogosto (18 % vsaj enkrat tedensko in 44 % 2-3 krat mesečno). Skoraj polovica anketirancev obisk knjižnice združi še s kakšno drugo dejavnostjo. Sklepamo, da je to pogojeno z lokacijo knjižnice v Laškem v starem mestnem jedru, saj jo obdajajo še druge kulturno-izobraževalne institucije ter rekreativne poti, ki jih uporabniki istočasno obiščejo. Anketiranci si najpogosteje izposojajo leposlovno literaturo, ob tem pri iskanju in izbiri gradiva večkrat prosijo za pomoč in svetovanje knjižničarke/bibliotekarke. Del anketirancev si vsaj enkrat

mesečno izposodi strokovno in študijsko literaturo, sodeluje pri Bralni znački za odrasle, si izposoja e-knjige preko portala COBISS Ela, skupaj z otroki sodeluje pri Predšolski bralni znački. Rezultati se ujemajo s statistiko, ki jo za omenjene »projekte« vodi knjižnica. Presenetljiv je podatek glede uporabe portala COBISS Ela, in sicer da v primerjavi s preostalimi naštetimi storitvami v anketnem vprašalniku to storitev uporablja skoraj polovica anketirancev. Portal COBISS Ela se je namreč vzpostavil junija 2024, uporabnikom še ni tako poznan, sploh ker se pri uporabi še pojavljajo težave in je statistika izposoj v primerjavi s prejšnjim portalom Biblos trenutno še precej nižja. Najredkeje oziroma nikoli si velika večina anketirancev izposoja CD-je, DVD-je in igrače. Sploh glede prvih dveh so se zaposleni večkrat odločali, ali jih je sploh še smiselno imeti na voljo za izposajo. Z izločitvijo tega gradiva bi namreč pridobili nekaj nujno potrebnega prostora. Zelo slabo uporabljena je tudi čitalnica za namen študija ali prebiranja literature in časopisov. Potrebna bi bila nadaljnja raziskava o vzrokih slabega koriščenja namenskega prostora s strani uporabnikov. Domnevamo lahko, da jih moti bližina izposojevalnega pulta, kjer so večino časa ljudje in je to moteče za delo, ali pa jim ne ustreza sam prostor (sorazmeroma majhen in utesnjen, neudobni stoli). 80 % anketirancev nikoli ne uporablja portala Dobre knjige, za kar je lahko med drugim vzrok, da ga knjižnica premalokrat oglašuje. 80 % anketirancev tudi nikoli ne sodeluje skupaj z otroki pri Poletnih bralcih in Predšolski bralni znački. Glede na to, da sta oba »projekta« sicer precej obiskana (kot kaže statistika knjižnice) in starši precej sodelujejo z otroki, sklepamo, da med anketiranci teh ni bilo veliko. Prav tako je 80 % anketirancev odgovorilo, da ne obiskujejo študijskih krožkov v okviru UTŽO, kar lahko pojasnimo na podoben način. Med drugim se študijski krožki izvajajo samo v Laškem, v krožke so vključeni pretežno prebivalci Laškega, uporabniki Knjižnice Radeče pa se krožkov ne udeležujejo.

Na podlagi rezultatov ankete ugotavljamo, da so njeni udeleženci na splošno zadovoljni s storitvami Knjižnice Laško. Izpostavili bi, da je del anketirancev (13 %) nezadovoljen z dostopnostjo knjižnice, predvsem parkiranjem, saj je v bližini knjižnice v Laškem na voljo le nekaj plačljivih parkirnih mest. Z lokacijo knjižnice pa so v veliki večini zadovoljni.

Iz razgovorov z zaposlenimi, ki so sodelovali v intervjuju, je bilo razbrati, da si prizadevajo, da bi svoje delo opravljali čim bolj profesionalno in hkrati človeško, empatično, saj jim je zelo pomembno, kako se uporabnik počuti v knjižnici in po tem, ko jo zapusti, ter da se rad

vrča. Trudijo se biti uporabniku prijazna knjižnica. To so dokazali tudi rezultati ankete, saj so anketiranci pri storitvah in delovanju knjižnice najbolj zadovoljni prav s prijaznostjo in ustrežljivostjo zaposlenih ter njihovo strokovnostjo. Z e-storitvami in e-ponudbo so anketiranci na splošno zadovoljni. So pa rezultati pokazali, da jih velika večina (83 %) ne uporablja oziroma ne pozna e-zbirk (PressReader, EBSCOhost, Tax-Fin-Lex).

Naša predpostavka, da Knjižnica Laško ponuja dovolj različnih oblik storitev za vse starostne skupine, se je izkazala kot pravilna, je pa bilo iz odgovorov anketirancev zaznati tudi dodatne želje. Izpostavili so željo po knjižnični kavarni ali vsaj prostoru z avtomatom za napitke in prigrizke, pogovorno-bralnem klubu za odrasle, pravljичni sobi, dostavi knjig na dom, večji predavalnici, in da bi bilo več prostora za namestitev knjig. Uresničitev želja je v veliki meri odvisna od prostorov in finančnih sredstev, nekatere izmed njih pa bo knjižnica kljub temu lahko upoštevala tudi pri nadaljnjem načrtovanju dejavnosti.

9 ZAKLJUČEK

Rezultati raziskave so pokazali, da je Knjižnica Laško kot splošna knjižnica, ki nudi pestre kulturne, družbene in vzgojno-izobraževalne storitve, lepo sprejeta in številčno obiskana s strani lokalnega prebivalstva. Na več načinov se trudi pristopati h krepitvi knjižnične mreže, odnosov in sodelovanja v skupnosti: z vzpostavljanjem pozitivnih odnosov med knjižničnim osebjem in uporabniki, s povezovanjem in sodelovanjem z drugimi institucijami in posamezniki v lokalni skupnosti, s povezovanjem knjižnice z drugimi aktivnostmi v okolju, z medsebojnim zaupanjem zaposlenih in s prepoznavanjem knjižnice kot varnega mesta v lokalni skupnosti, ki vsem nudi enake pogoje.

Ob pregledu zadnjega strateškega načrta Knjižnice Laško smo se prepričali, da ta (in tudi predhodni strateški načrti Knjižnice Laško) ni (v celoti) upošteval vseh pomembnih značilnosti sodobnega strateškega načrtovanja. Ugotovitve naše raziskave bodo zato lahko dobra osnova, ne le za izdelavo strateškega načrta za obdobje 2025–2030, ampak tudi prihodnjih strateških načrtov – seveda ob potrebnih posodobitvah. Tako zasnovan strateški načrt bo lahko tudi osnova za posodobitev letnih načrtov knjižnice. Za uspešnejše strateško načrtovanje Knjižnici Laško priporočamo, da proces priprave strateških načrtov strukturira po korakih Brysonovega modela.

V **prvem koraku** strateškega načrtovanja naj knjižnica najprej določi skupino, ki bo sodelovala pri pripravi strateškega načrta (direktor in 2-3 strokovni delavci). Namen načrtovanja je izboljšanje storitev knjižnice in zadovoljstva uporabnikov, povečanje obiska knjižnice, izposoje knjižničnega gradiva in obiska prireditvev. Delovna skupina naj se srečuje enkrat tedensko po dve do štiri ure. Razdelijo naj si vloge in funkcije ter vse redno zapisujejo v obliki poročil. Določijo naj, kakšne bodo faze ali koraki v okviru procesa ter roke za pripravo posameznih analiz in dokumenta. V **drugem koraku**, ki zadeva poslanstvo, naj se delovna skupina seznani z njim. Poslanstvo Knjižnice Laško je namreč že oblikovano, predstavlja dinamičen koncept, v katerem knjižnica opisuje svoje namene delovanja na dolgi rok. Delovni skupini naj bo poslanstvo opora za strateško načrtovanje v nadaljevanju. Med pripravo strateškega načrta se bo pokazalo, ali bo treba poslanstvo do neke mere spremeniti oziroma posodobiti. V **tretjem koraku** naj delovna skupina opredeli vizijo Knjižnice Laško kot sliko tega, kar bo knjižnica postala v prihodnosti – na katerih področjih se želi kot kulturno in informacijsko središče izboljšati in kako želi delovati. V **četrtem in petem koraku** naj delovna skupina s pomočjo analize gospodarskega, tehnološkega, politično-pravnega, naravnega in kulturnega podokolja pridobi oceno zunanjega okolja knjižnice. Analizira naj tudi primerljive knjižnice. Delovna skupina naj pridobi tudi oceno notranjega okolja. Podatke naj pridobi s pomočjo ocene uspešnosti delovanja knjižnice (prirast, odpis, knjižnična zbirka, člani knjižnice, izposoja, prireditve), analize virov (vse storitve, ki jih nudi knjižnica, kadrovska struktura, tehnološka struktura, organizacijska struktura, finančno stanje,) in analize trenutne strategije knjižnice. Opravi naj analizo SWOT. V **šestem koraku** naj delovna skupina za pripravo strateškega načrta opredeli strateška področja v organiziranju in delovanju knjižnice ter jih konkretizira kot vprašanja, na podlagi katerih naj določi strateške cilje in oblikuje rešitve oziroma nadaljnje strategije. V **sedmem koraku** naj delovna skupina razvije strategije, s katerimi bo Knjižnica Laško lahko dosegla prej zastavljene strateške cilje. Strategije naj oblikuje na način, da bo za vsak strateški cilj pripravila eno ali več strategij, s katerimi lahko doseže cilj. Pri vsaki strategiji naj predstavi tudi njene glavne ovire. Na koncu lahko iz vseh zapisanih oblikovanih strategij poskuša razviti krovno skupno strategijo. V **osmem koraku** naj delovna skupina zasnuje novo in zaželeno prihodnjo podobo Knjižnice Laško in jo oblikuje kot vizijo uspešnega razvoja. Oblikuje naj opis prihodnjega položaja, ki naj bi ga knjižnica dosegla z uspešnim uresničevanjem strategij in doseganjem njihovih polnih potencialov. V **devetem koraku** naj delovna skupina knjižnice pripravi akcijski načrt, s katerim bo izbrane strategije lahko uvedla v delovanje knjižnice. V zadnjem,

desetem koraku naj delovna skupina zagotavlja ustrezno kontrolo in s tem Knjižnici Laško omogoči, da se izbrane strategije res uresničujejo, s tem dosežejo zastavljeni strateški cilji in uspešnejše delovanje. Ocenjuje (vrednoti) naj delo knjižnice in vse druge vidike, ki so pomembni za uspešno izpolnitev strateškega načrta.

Letni načrti knjižnice po našem mnenju ne izkazujejo dovolj povezave s kratkoročnim izvrševanjem ciljev veljavnega strateškega načrta, kar je glede na pregledano literaturo in krovne strateške načrte, ki določajo (tudi) knjižnično dejavnost, temeljno. V 35. členu Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK, 2002) in v Odloku o ustanovitvi Javnega zavoda Knjižnica Laško (2020) je namreč zapisano, da direktor sprejema strateški načrt, ki je dokument srednjeročnega razvojnega načrtovanja ter upošteva cilje in prioritete nacionalnega oziroma lokalnega programa za kulturo, program dela pa je njegov letni izvedbeni načrt, katerega sestavni del je finančni načrt.

Pri letnem načrtovanju se Knjižnica Laško sicer vsebinsko trudi slediti trendom v knjižnični dejavnosti, se prilagajati posebnostim lokalnega okolja in slediti potrebam uporabnikov, svoje dejavnosti pa načrtuje skladno s sprejetimi navodili in dokumenti, ki jih, kot posredni uporabnik proračuna, prejme od Občine Laško in Občine Radeče. Skladno z Zakonom o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK, 2002) naj bi bil letni program dela izvedbeni načrt, ki sledi v strateškem načrtu zastavljenim ciljem. Pri pripravi letnih programov dela, ki naj bi bili do neke mere akcijski načrti veljavnega strateškega načrta, kar bi bilo v pomoč predvsem pri določitvi prioritet posameznega leta delovanja knjižnice, zato predlagamo naslednje usmeritve:

- **boljša in konkretnjša povezava vsebin strateškega načrta in letnih načrtov knjižnice:** premisliti vsebinska podpoglavja letnih načrtov in jih po potrebi spremeniti, da bo neposredno vidna povezava s strateškim načrtom;
- **razdelitev ukrepov posameznih strateških ciljev po letih in konkretna umestitev v letni načrt tekočega leta:** izpostaviti ukrepe strateških ciljev (glede na leta) kot temeljne naloge letnega načrta; poleg tega izpostaviti strateške cilje pri konkretnih vsebinskih poglavjih letnega načrta, da je razvidna neposredna povezava med njimi;
- **evalvacija uresničevanja vsakokratnega letnega načrta z ozirom na strateški načrt in skladno s tem priprava novega letnega načrta:** pri letnem načrtovanju preveriti izpolnitev ciljev letnega načrta predhodnega leta, skladno s tem oceniti izpolnjevanje

- ciljev strateškega načrta in oboje upoštevati pri pripravi novih konkretnih ciljev letnega načrtovanja;
- **izpostaviti oba dokumenta kot obvezno gradivo vseh zaposlenih:** vsi zaposleni naj se seznaniijo z vsebinami načrtov in s svojimi dejavnostmi stremijo k izpolnjevanju njihovih ciljev;
 - **določitev konkretnih zadolžitev zaposlenih za uresničevanje ciljev letnega in strateškega načrta:** povezano z odgovori zaposlenih v intervjuju, kjer so izpostavili, da bi želeli biti s strani vodstva jasneje in konkretnije usmerjeni; vodstvo pa je izpostavilo več samoiniciativnosti s strani zaposlenih, večje sprejemanje odgovornosti in večjo pripravljenost na spremembe, se pa hkrati zaveda, da je vodenje potrebno izboljšati, predvsem pri delegiranju nalog in delitvi odgovornosti.

Za organizacijo, kakršna je manjša do srednje velika splošna knjižnica, kar je Knjižnica Laško, sta letni in strateški načrt osnovna za načrtovanje razvoja knjižnice. Prepričani smo, da bodo ugotovitve naše raziskave in navedeni predlogi pripomogli k boljšemu načrtovanju in izvedbi načrtov ter posledično k še boljšim knjižničnim storitvam za uporabnike.

10 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

- Akcijski načrt za uresničitev ciljev Strategije razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027.* (2023). Združenje splošnih knjižnic Slovenije.
- Bryson, J. M. (2011). *Strategic planning for public and nonprofit organizations: a guide to strengthening and sustaining organizational achievement.* Josses–Bass.
- Buchanan, S. in Cousins, F. (2012). Evaluating the strategic plans of public libraries: an inspection-based approach. *Library and Information Science Research*, 34(2), 125–130.
- Cepin, M. (2016). *Strateško načrtovanje v nevladnih organizacijah.* Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij.
- Ciber, N. (17. 11. 2023). *Strateško planiranje v knjižnici.* Knjižničarske novice.
<https://knjiznicarske-novice.si/stratesko-planiranje-v-knjiznici/>
- Čater, T., Lahovnik, M., Pučko, D., Rejc Buhovac, A., Duh, M. in Dimovski, V. (2011). *Strateški management 2.* Ekonomska fakulteta.

- Jazbinšek, M. in Kovačič, M. (ur.). (2014). *Premišljena hiša z veliko domišljije: zbornik ob 40-letnici rednega delovanja Knjižnice Laško*. Knjižnica Laško.
- Knjižnica Laško. (2015a). *Letno poročilo Knjižnice Laško za leto 2014*.
- Knjižnica Laško. (2015b). *Strateški načrt Knjižnice Laško 2014–2019*. <https://www.knjiznica-lasko.si/wp-content/uploads/2018/08/Strate%C5%A1ki-na%C4%8Drt-Knji%C5%BEnice-La%C5%A1ko.pdf>
- Knjižnica Laško. (2020). *Letno poročilo Knjižnice Laško za leto 2019*.
- Knjižnica Laško. (2021). *Letno poročilo Knjižnice Laško za leto 2020*.
- Knjižnica Laško. (2025). *Letno poročilo Knjižnice Laško za leto 2024*. <https://www.knjiznica-lasko.si/wp-content/uploads/2025/03/Letno-in-racunovodsko-porocilo-Knjiznice-Lasko-za-leto-2024.pdf>
- Madziak, A. M. (2007). *Creating the future you've imagined: a guide to essential planning*. Southern Ontario Librarx service.
- Matthews, J. R. (2004). *Measuring for results: the dimensions of public library effectiveness*. Libraries Unlimited.
- Možina, S., Rozman, R., Tavčar, M. I., Pučko, D., Ivanko, Š., Lipičnik, B., Gričar, J., Glas, M., Kralj, J., Tekavčič, M., Dimovski, V. in Kovač, B. (2002). *Management: nova znanja za uspeh*. Didakta.
- Občina Laško. (2022). *Lokalni program kulture občine Laško za obdobje 2022–2025*. https://www.lasko.si/images/predpisi/2022/Lokalni_program_kulture_2022-2025.pdf
- Odlok o ustanovitvi Javnega zavoda Knjižnica Laško. (2020). *Uradni list RS*, št. 157/2020.
- Pirjevec, A. (1940). *Knjižnice in knjižničarsko delo*. Družba svetega Mohorja v Celju.
- Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične javne službe. (2023). *Uradni list RS*, št. 28/2023.
- Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 (ReNPK24–31). (2024). *Uradni list RS*, št. 61/2024.
- Standardi za splošne knjižnice (za obdobje od 1. maja 2005 do 30. aprila 2015)*. (2005). Nacionalni svet za knjižnično dejavnost.
- Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027*. (2022). Združenje splošnih knjižnic Slovenije.
- Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018–2028)*. (2019). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1). (2001). *Uradni list RS*, št. 87/2001, 96/2002 – ZUJIK, 92/2015.

Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK). (2002). *Uradni list RS*, št. 96/2002.

Zakon o zavodih (ZZ). (1991). *Uradni list RS*, št. 12/1991, 8/1996, 36/2000 – ZPDZC, 127/2006 – ZJZP.

PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik

VAŠ POGLED NA KNJIŽNICO LAŠKO

Pozdravljeni!

Sem Alenka Uлага, zaposlena v Knjižnici Laško. Prijazno vas vabim k reševanju ankete, v kateri nas zanima vaš pogled na naše delovanje, ponudbo storitev, opremljenost, zaposlene in pomembnost vlog knjižnice v lokalni skupnosti. Vaše sodelovanje bo pripomoglo k boljšemu načrtovanju in delovanju Knjižnice Laško.

Anketa je anonimna. Prosimo, da v anketi odgovorite na vsa vprašanja, za kar boste porabili 10 minut časa. Zahvaljujemo se vam za vaše odgovore

1. Ali ste član Knjižnice Laško (v kateri koli enoti: Laško, Radeče ali Rimske Toplice)?

- ☐ Sem član
- ☐ Sem uporabnik (obiskujem knjižnico, vendar nisem član)
- ☐ Sem neuporabnik (ne obiskujem knjižnice)

2. Katere od enot Knjižnice Laško najpogosteje obiskujete?

- ☐ Knjižnico Laško
- ☐ Knjižnico Radeče
- ☐ Knjižnico Rimske Toplice
- ☐ Eno izmed izposojevališč (Jurklošter, Šentrupert, Zidani Most)
- ☐ Ne obiskujem enot Knjižnice Laško

3. Kako pogosto obiščete knjižnico?

- ☐ Vsak dan
- ☐ Vsaj enkrat tedensko
- ☐ 2–3-krat na mesec
- ☐ Enkrat mesečno
- ☐ Nekajkrat letno

4. Kdaj običajno obiščete knjižnico? (možnih je več odgovorov)

	ponedeljek	torek	sreda	četrtek	petek	sobota
8.–12. ure						
12.–15. ure						
15.–17. ure						
17.–19. ure						

5. S kakšnim namenom najpogosteje obiščete knjižnico? (možnih je več odgovorov)

- ☐ Izposoja gradiva
- ☐ Prezem rezerviranega gradiva
- ☐ Uporaba prostorov (čitalnice, dostop do računalnikov, učenje, ...)
- ☐ Spremljanje otroka ali starejše osebe
- ☐ Obisk prirediteljev
- ☐ Obisk tečaja/UTŽO
- ☐ Pogovor z zaposlenimi
- ☐ Drugo _____

6. Ali obisk knjižnice kombinirate s kakšno drugo dejavnostjo?

- ☐ Pridem samo v knjižnico
- ☐ Grem še v trgovino
- ☐ Grem na telovadbo ali drugo rekreativno dejavnost
- ☐ Grem v šolo/iz šole
- ☐ Grem v službo/iz službe
- ☐ Grem na pošto
- ☐ Grem na kavo
- ☐ Drugo: _____

7. Kako pogosto uporabljate določene storitve knjižnice?

Knjižnična storitev	1x mesečno	večkrat letno	1-2x letno	nikoli
Izposoja leposlovne literature (romani, poezija, kratke zgodbe ...)				
Izposoja strokovne in študijske literature (za potrebe formalnega izobraževanja ali lastnega izobraževanja)				
Izposoja časopisov, revij				
Izposoja CD-jev, DVD-jev, igrač				
Uporaba čitalnice za študij ali prebiranje literature ali časopisov				
Obisk strokovnih, izobraževalnih predavanj				
Obisk študijskih krožkov (v okviru UTŽO)				
Obisk literarnih večerov				
Obisk pravljičnih uric ali ustvarjalnih delavnic				
Svetovanje knjižničarjev pri iskanju in izbiri gradiva				

Knjižnična storitev	1x mesečno	večkrat letno	1-2x letno	nikoli
Ostale referenčne storitve knjižničarjev (za pridobivanje informacij, koristnih za delo, šolo in vsakdanje življenje)				
Sodelovanje pri Bralni znački za odrasle				
Sodelovanje pri Predšolski bralni znački (skupaj z otroki)				
Sodelovanje pri Poletnih bralcih (skupaj z otroki)				
Uporaba portala COBISS Ela, izposoja e-knjig				
Uporabe e-storitev knjižnice (oddaljen dostop do podatkovnih baz, časopisov, zvočne knjige)				
Uporaba portala Dobre knjige				
Uporaba poletnih bralnih vrečk				

8. Si gradivo rezervirate preko spleta ali ga raje sami poiščete v knjižnici?

- ☐ Rezerviram preko spleta
- ☐ Poiščem sam ali s pomočjo zaposlenih v knjižnici
- ☐ Uporabljam oboje

9. Kako ste zadovoljni s knjižnico, našimi storitvami in našim delovanjem?
(izberite: sem zelo zadovoljen, sem zadovoljen, lahko bi bilo bolje, nisem zadovoljen, ne poznam oz. me ne zanima)

Delovanje knjižnice	sem zelo zadovoljen	sem zadovoljen	lahko bi bilo bolje	nisem zadovoljen	ne uporabljam, ne poznam oz. me ne zanima
Knjižnični prostor (fizična podoba prostorov v knjižnici, opreme, promocijskih gradiv)					
Knjižnična zbirka (zastopanost gradiv v njej)					
Urejenost knjižnične zbirke					
Prijaznost in ustrežljivost zaposlenih (pripravljenost zaposlenih v knjižnici, da vam pomagajo in vam zagotovijo hitre storitve)					
Strokovnost zaposlenih (da zanesljivo in natančno opravijo pričakovane, obljubljene oz. dogovorjene storitve)					
Hitra priprava rezerviranega gradiva					
Medknjižnična izposoja					
Ponudba in promocija e-gradiv (različne baze podatkov)					

Delovanje knjižnice	sem zelo zadovoljen	sem zadovoljen	lahko bi bilo bolje	nisem zadovoljen	ne uporabljam, ne poznam oz. me ne zanima
Vključenost v portale Kamra, dLib, Dobre Knjige in njihova promocija					
Izbor in število licenc za branje e-knjig (preko portala COBISS Ela) ali zvočnih knjig (Audibook)					
Izbor in ponudba CD-jev, DVD-jev, filmov, risank					
Prireditve, literarni večeri, potopisi, predavanja, ...					
Pravljичne urice in ustvarjalnice					
Aktivnosti za otroke (poletne delavnice, akcija Poletni bralci ...)					
Odpiralni čas					
Dostopnost do knjižnice (parkiranje)					
Čas prireditev					
Lokacija					

10. Po Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice (za obdobje 2018–2028) je delovanje knjižnice razdeljeno na deset t. i. knjižničnih vlog oz. na širša področja našega delovanja. Našteti so vsi 10 knjižničnih vlog.

Izberite 5 za vas najpomembnejših vlog in jih obkrožite.

- Informacijsko središče lokalne skupnosti
- Razvoj predbralne pismenosti
- Domoznanska dejavnost
- Bralna kultura in bralna pismenost otrok
- Vključevanje v družbo
- Bralna kultura in bralna pismenost mladostnikov
- Pridobivanje znanja
- Bralna kultura in bralna pismenost odraslih
- Informacijsko in računalniško opismenjevanje
- Seznanjanje z javnimi zadevami in spremljanje aktualnega dogajanja v družbi

11. Določite pomembnost vlog, ki bi jih morala imeti knjižnica v skupnosti.

	zelo pomembno	pomembno	niti pomembno niti nepomembno	nepomembno	zelo nepomembno
Knjižnica je zbirališče skupnosti, prostor druženja, svobodnega razpravljanja, (vseživljenjskega) izobraževanja, ustvarjanja občutka skupnosti in (civilno) družbenega udejstvovanja.					
Knjižnica je informacijsko središče lokalne skupnosti, je stičišče informacij, pomembnih za družbeno informiranje, zagotavlja pravočasne, natančne in uporabne informacije za vse prebivalce.					
Knjižnica daje podporo formalnemu izobraževanju, pomaga učencem, dijakom in študentom vseh starosti pri izpolnjevanju izobraževalnih ciljev.					
Knjižnica daje podporo neformalnemu izobraževanju, podpira posameznike vseh starosti pri njihovem dopolnilnem oz. lastnem izobraževanju in učenju.					
Knjižnica ponuja aktualno gradivo, dovolj zanimivo, v različnih oblikah (elektronska in zvočna oblika), tudi na daljavo.					
Knjižnica spodbuja predšolske otroke k učenju ter k razvoju zanimanja za branje in učenju preko ponudbe gradiva in storitev za otroke in/ali starše.					
Knjižnica zagotavlja informacije o lokalni zgodovini in razvoju domačega kraja, zbira in ponuja vire, ki se nanašajo na lokalno zgodovino, in zagotavlja pomoč rodoslovcem.					
Knjižnica nudi podporo bralni kulturi in bralni pismenosti, zagotavlja vire in podporo za razvoj samostojnega branja, bralnih navad in spodbuja branje.					
Knjižnica nudi podporo informacijskemu opismenjevanju, omogoča dostop do IKT opreme in po potrebi zagotavlja računalniško in internetno usposabljanje.					

12. Kako ste zadovoljni/ocenjujete e-storitve in e-ponudbo?

Elektronske storitve in ponudba	sem zelo zadovoljen	sem zadovoljen	lahko bi bilo bolje	nisem zadovoljen	ne uporabljam, ne poznam oz. me ne zanima
Spletna stran knjižnice					
Tedensko obveščanje o aktualnem dogajanju v knjižnici					
Prisotnost knjižnice na družbenih omrežjih (Facebook in Instagram)					
Knjižnični katalog COBISS					
Moja knjižnica (aplikacija za: elektronsko podaljševanje, naročanje, rezervacijo gradiva ...)					
e-zbirke: PressReader, EBSCOhost, Tax-Fin-Lex ...					
Ponudba e-knjig na portalu COBISS Ela					

13. Kako ste zadovoljni/ocenjujete delo zaposlenih?

Delo zaposlenih	sem zelo zadovoljen	sem zadovoljen	lahko bi bilo bolje	nisem zadovoljen	ne uporabljam, ne poznam oz. me ne zanima
Svetovanje pri izboru gradiva					
Pomoč pri iskanju informacij v knjižnici					
Poznavanje gradiva in vsebin					
Pomoč pri uporabi računalnika, dostopa do interneta, e-knjig (COBISS Ela), ipd.					
Odnos do uporabnikov					

14. Katere storitve ni v naši knjižnici, pa si jo želite? (obkrožite lahko več odgovorov)

- ☐ Ponudba filmov preko spletnih platform (kot e-knjige)
- ☐ Dostava knjig na dom (gibalno ovirani, onemogli ...)
- ☐ Pogovorno-bralni klub za odrasle
- ☐ Debatni klub za mlade
- ☐ Izobraževanja za digitalno opolnomočenje uporabnikov
- ☐ Uporaba kreativnih pripomočkov (3D tisk ipd.)
- ☐ Prostor za mamice z dojenčki in malčki
- ☐ Knjižnična kavarna ali vsaj prostor z avtomati z napitki in prigrizki
- ☐ Potujoča knjižnica
- ☐ Pravljična soba

- ☐ Igralnica

Drugo: _____

15. Ali nam želite še kaj sporočiti, komentirati, pohvaliti?

16. Spol

- ☐ Moški
- ☐ Ženski

17. Starost

- ☐ 15–20 let
- ☐ 21–35 let
- ☐ 36–65 let
- ☐ 66 let in več

18. Izobrazba

- ☐ Osnovnošolska izobrazba
- ☐ Nižja ali srednja poklicna izobrazba
- ☐ Srednja strokovna izobrazba
- ☐ Srednja splošna izobrazba
- ☐ Višja strokovna izobrazba, višješolska izobrazba
- ☐ Visokošolska strokovna izobrazba
- ☐ Visokošolska univerzitetna izobrazba
- ☐ Specializacija
- ☐ Magisterij
- ☐ Doktorat

19. Kakšen je vaš trenutni status?

- ☐ Dijak
- ☐ Študent
- ☐ Zaposlen
- ☐ Nezaposlen
- ☐ Upokojenec

Rezultati raziskave bodo podlaga za pripravo konkretnega strateškega in letnih načrtov Knjižnice Laško v naslednjem obdobju.

Hvala za sodelovanje.

Priloga 2: Okvirna vprašanja za intervju z zaposlenimi v knjižnici

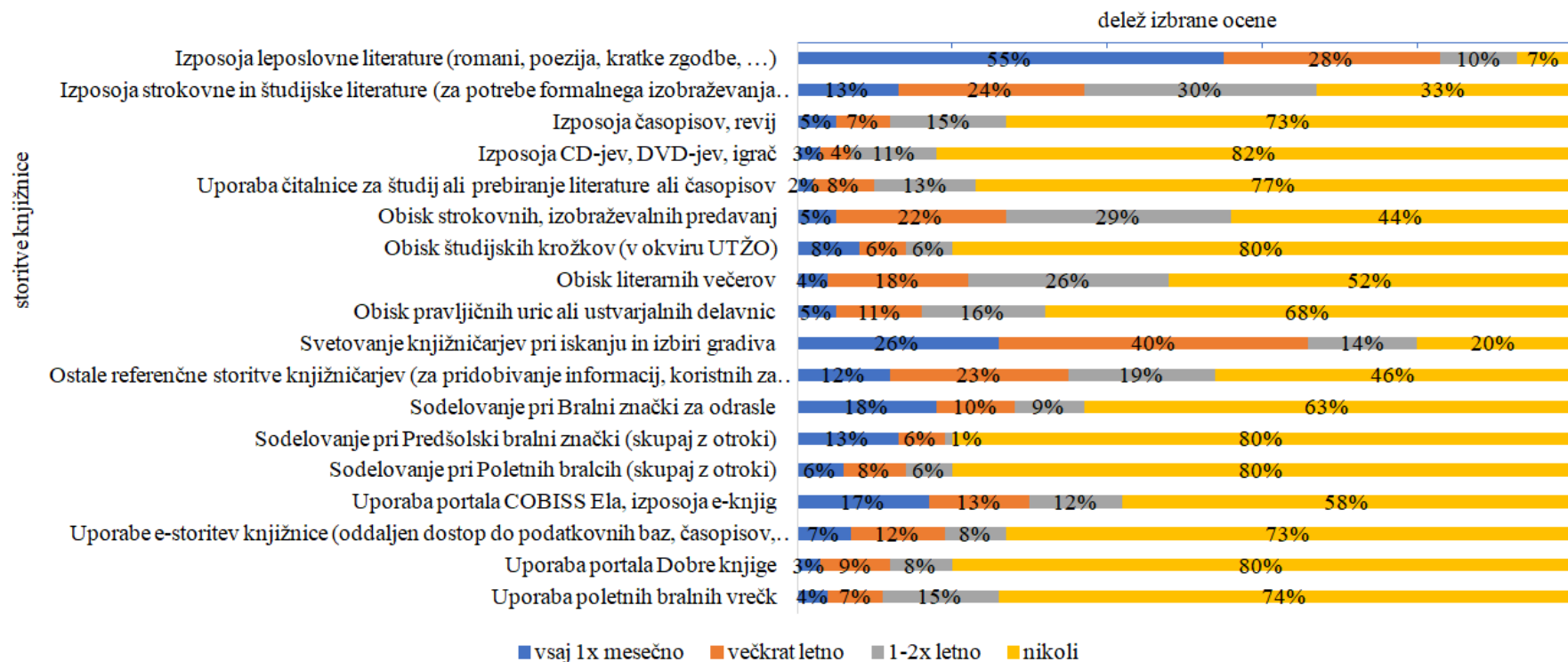
Pogled na knjižnico

Skupaj načrtujmo strateški načrt Knjižnice Laško za naslednje obdobje

1. Katere so po vašem mnenju največje prednosti knjižnice? Naštete jih in pojasnite.
2. Katere so po vašem mnenju največje slabosti naše knjižnice? Naštete jih in pojasnite.
3. Katere priložnosti vidite za izboljšanje storitev in delovanja knjižnice v prihodnosti? Naštete jih in pojasnite.
4. Katere grožnje ali izzive vidite za knjižnico v prihodnosti? Naštete ene in druge in jih pojasnite.
5. Kako ocenjujete sodelovanje med zaposlenimi v knjižnici?
6. Menite, da so zaposleni v knjižnici dovolj usposobljeni in strokovni?
7. Katere dodatne izobraževalne programe ali usposabljanja bi si želeli za izboljšanje svojega dela?
8. Kakšna se vam zdi komunikacija med vodstvom knjižnice in zaposlenimi?
9. Imate kakšen konkreten predlog za izboljšanje delovnih pogojev in zadovoljstva zaposlenih v knjižnici? Naštete.
10. Kaj menite o tehnološki opremljenosti knjižnice in uporabi tehnologije?
11. Katere tehnološke izboljšave ali novosti bi si želeli v knjižnici?
12. Imate še kakšne druge pripombe ali predloge za izboljšanje delovanja knjižnice?

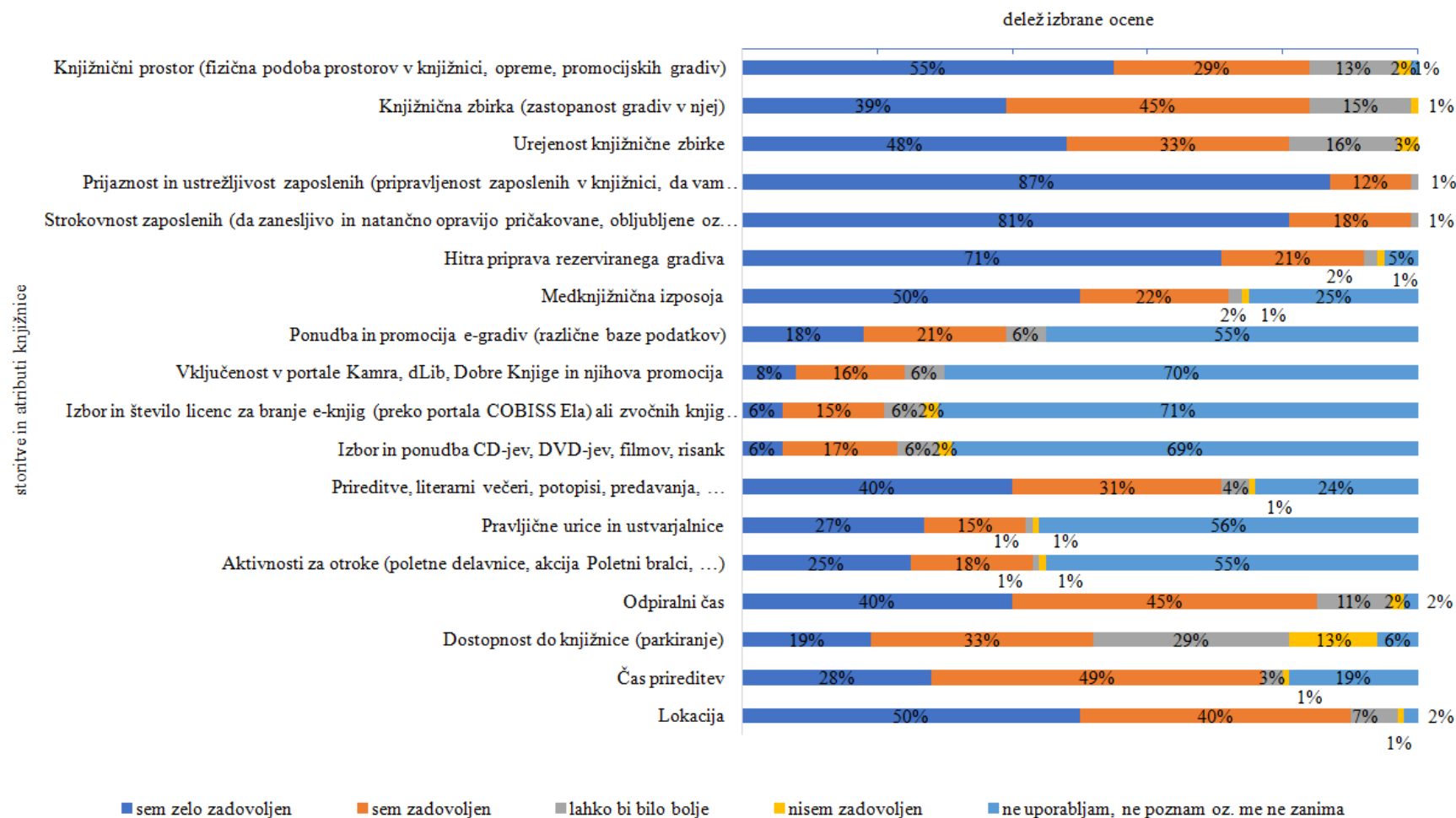
Priloga 3: Pogostost uporabe knjižničnih storitev

Kako pogosto uporabljate določene storitve knjižnice? (n = 166)

Priloga 4: Zadovoljstvo s storitvami knjižnice

Kako ste zadovoljni s knjižnico, našimi storitvami in našim delovanjem? (n = 163)

Priloga 5: Pomembnost knjižničnih vlog v skupnosti

Priloga 6: Dobesedno navedeni odgovori anketirancev na odprto vprašanje

- *knjižnica v laškem nujno rabi več prostora.*
- *prosim uredite knjižne police v knjižnici laško. sem nova v kraju in ob pogledu na ležanje knjig pod policami na parketu, na radiatorjih in v plastičnih škatlah sem bila zelo razočarana. imate zelo lepo stavbo in prostore, tako da sem prepričana, da bi prostorsko stisko lahko reševali na bolj dostojen način. hvala!*
- *zelo prijazni zaposleni pogrešam delovanje popotniškega krožka v okviru utž.*
- *enoto rimske toplice težko obiščem, ker sva oba z možem zaposlena v oddaljenih občinah. možno jo je obiskati le ob petkih, pa še to, če grem direktno iz službe in se zjutraj spomnim, da moram knjige peljati s sabo. dogodki, sploh za otroke, se dogajajo ob sredah zgodaj popoldne, ko še nisem iz službe, zato otrok sploh ne morem peljati tja. ugotavljam, da je enota odprta le za tiste starše, ki so doma ali pa so zaposleni v domači občini in vsekakor ne v javnih ustanovah, ki imajo ob sredah daljši delovni čas, torej do 17. ure. predlagam, da podaljšate delovni čas te enote vsaj do 19. ure in to kakšen dan več, ne le ob petkih. in prireditve prestavite na drug dan, če pa izberete sredo, naj se dogodki ne odvijajo pred 18. ali 19. uro, saj se jih je nemogoče udeležiti.*
- *v laškem se morate resneje lotiti odpisa. prostor bolj spominja na antikvariat kot na moderno knjižnico. enota radeče je potrebna korenite prenove (nov prostor, oprema).*
- *super ste, le tako naprej.*
- *super ste, kar tako naprej*
- *super ste*
- *izredna prijaznost in strokovnost knjižničarke tjaše v radečah*
- *pohvalila bi knjižničarko tjašo, ki vedno priskoči na pomoč, ko iščem gradivo zase ali za hčerko. in to tudi takrat, kadar se srečamo zunaj knjižnice. hvala, tjaša.*
- *zelo moram pohvaliti naso gospo knjiznicarko tjaso mladovan. brez nje ne bi tako obiskovala knjiznice. z njeno pomocjo najdem veliko veliko zanimivih knjig. knjiznica v radecah bi lahko bila vecja.*
- *upam, da kmalu dobite nove, večje prostore.*
- *hvalažna sem vam za dogodke, ki jih izvajate in tako skrbite za kulturo v našem mestu. pohvala tudi vsem zaposlenim za strokovnost in prijaznost.*
- *naša knjižničarka tjaša m. je super! prijazna, ustrezljiva, komunikativna, vedno nasmejana... knjižničarka ta\`prava ;)*

- ne
- *pohvala vsem zaposlenim, ker ste vedno prijazni, pomagata in skrbite, da je knjižnica laško zelo prijeten prostor, kamor se mnogi vedno znova radi vračamo. v knjižnici je čutiti dobro delovno klimo, kar se odseva tudi navzven. ste zelo aktivni. imamo veliko gradiva in vedno poskrbite, da hitro dobimo nove izdaje. hvala vam tudi za organizacijo kvalitetnih dogodkov, kjer sodelujete z lokalno skupnostjo, hkrati pa nas ponesete tudi izven meja, da širimo obzorja. hvala vsem in vsakemu posebej, odlično delate.*
- *hvala vam da se trudite, da knjižnica kljub digitalizaciji obstaja! lepo bi bilo videti več zanimivih dogodkov/predavanj/dialogov s povabljenimi aktualnimi gosti, ki delujejo na področju dobre in pozitivne kolektivne zavesti ali psihologije/psihoterapije. nekaj takšnega, da človeka povzdigne in navduši ter notranje napolni (ne bi me motilo, da bi se tovrsten dogodek kljub članarini dodatno plačalo za simbolično ceno). vse dobro v novem letu!*
- *kdaj bo knjižnica razširila svoje prostore?, med množico knjig vsepovsod, sedaj že tudi po tleh, smo čisto izgubljeni*
- *redno obiskujemo knjižnico in smo zelo zadovoljni! ?*
- *le tako naprej*
- *všeč mi je knjižnica laško. Lp*
- *pogumno naprej, odlični ste!*
- *v laškem imamo srečo prav z vsemi knjižničarkami. Hvala*
- *v knjižnici laško je najlepši osebni pristop zaposlenih do bralca. to je najbolj ljubka, topla in prijazna knjižnica, kar jih poznam. ne potrebuje digitalizacije, ključni so ljudje, odnos in besede, ki jih mimogrede spregovoriš z njimi.*
- *hvala, ker mi omogočate popotovanja v čudežne svetove s pomočjo knjižnih junakov in širjenje obzorja z novimi zanimivimi knjigami.*
- *hvala*
- *meni je vse ok, sploh zaposleni so vedno prijazni.*
- *hvala, ker ste.*
- *ustvarjalne delavnice in bralne urice v enoti rimske so zelo obiskane. nanje pridejo otroci in starši, ki sploh ne poslušajo pravljic, zelo motijo z govorjenjem, sprehajanjem in ne spoštovanjem knjižničark pri branju, predvsem pa vse tiste, ki pridejo, da poslušajo. hkrati so bralne urice in delavnice pripravljene takoj ob vstopu v knjižnico, kjer sploh ni dovolj prostora za vse obiskovalce, da bi se take urice odvile nemoteno. starši in otroci*

skoraj \"hodimo\" drug po drugem, do vhoda in wc-ja se je nemogoče prebiti. predlagam, da se urice omejijo na toliko obiskovalcev, da je znosno in na različne starostne skupine, prilagojeno zmožnosti in starosti otrok.

- *je zelo v redu*